

I.
A MAGYAR MŰVÉSZETI AKADÉMIA ÉS A LISZT FERENC
ZENEMŰVÉSZETI EGYETEM EMLÉKEZÉSE

1.

Életének 93. évében 2026. február 5-én elhunyt [Vásáry Tamás](#), a nemzet művésze, Kossuth- és Liszt Ferenc-díjas zongoraművész, karmester, a Szent István Rend birtokosa, a Magyar Művészeti Akadémia rendes tagja. Vásáry Tamást páratlan zeneműismeret és széles horizontú, magas szellemiségű gondolkodással párosuló művészi tevékenység jellemezte. Sokoldalú hazai és nemzetközi szerepvállalásával az egyetemes művészetet szolgálta. Vásáry Tamást a Magyar Művészeti Akadémia saját halottjának tekinti.

„Én a zenélést sosem tekintettem munkának, inkább kiváltságos állapotnak. Nagyon jó érzés a legszebb zenéket játszani vagy karmesterként dirigálni. Ezt a munkát az élet ajándékának fogom fel.”

(Vásáry Tamás)

Vásáry Tamás 1933. augusztus 11-én született Debrecenben jelentős értelmiségi családba. Zenei csodagyerekként indult pályája: már gyermekkorában rendszeresen adott zongorakoncerteket. Hat évesen, bár még korhatár alatt volt, Liszt II. rapszódiajának eljátszásával nyert felvételt a debreceni Zenedébe. Első nyilvános koncertje egy Mozart-émlékest volt nyolcéves korában. Tízévesen került Dohnányi Ernő tanítványai közé, tizennégy évesen pedig már megnyerte a Zeneakadémia Liszt-versenyének első díját. Ekkor határozta el, hogy karmester is szeretne lenni.

1953-ban szerezte meg művészdiplomáját a Liszt Ferenc Zeneművészeti Főiskola zongora tanszékén, ahol Gát József és Hernádi Lajos voltak a tanárai. Kodály Zoltán meghatározó szerepet játszott életében, különösen a szülei kitelepítése után. A család életében súlyos törést jelentett a második világháború utáni időszak. Szüleit 1951-ben kitelepítették, és csak Kodály Zoltán és a Zeneakadémia igazgatója, Zathureczky Ede tudta elérni az ifjú zenész tehetség mentesítését. Kodály támogatásával folytathatta tanulmányait, és munkát is kapott a Muzsika Hangversenyrendező Vállalatnál.

Vásáry Tamás nemzetközi művészi karrierje Leningrádban és Moszkvában indult, majd kiemelkedő versenysikerekkel folytatódott az 1950-es években Varsóban, Párizsban, Brüsszelben és Rio de Janeiró-ban. A brüsszeli siker különös jelentőséggel bírt életében: amikor 1956 végén édesapját a Kádár-rendszerben börtönbe vetették, a fiatal zongoraművész személyesen Erzsébet belga királynőhöz fordult segítségért apja kiszabadítása érdekében. Édesapját végül kiengedték a börtönből, Vásáry Tamás pedig szüleivel sorsközösséget vállalt és elhagyták hazájukat.

Előbb Belgiumban, majd Svájcban élt. 1958-ban megjelent Liszt-lemezét „az év legjobb lemeze” címre jelölték Angliában. 1960-ban debütált Londonban, ahol a Wigmore Hallban és a Royal Festival Hallban játszott, a BBC pedig tv-felvételt készített vele. A londoni Times kritikája után nemzetközi karrierje gyors emelkedésnek indult. 1962-ben debütált New Yorkban a Carnegie Hallban is. Az emigrációban évi átlag 100 hangversenyt adott a világ legfontosabb zenei központjaiban. A Deutsche Gramophonnál felvett számos lemez biztosította Vásáry számára a világhírt és a koncertfelkéréseket, később más kiadóknál (Chandos, Collins) is készített felvételeket.

Rendszeres vendége volt a világ legjelentősebb zenei fesztiváljainak, többek között fellépett a Salzburgi Ünnepi Játékokon, az Edinburgh-i Fesztiválon, a Berlieni Fesztiválon, valamint a BBC Proms koncertsorozaton, a Holland Fesztiválon és a Budapesti Tavaszi Fesztiválon. E rendszeres fesztiválszereplések révén a nemzetközi zenei élet elismert művészévé vált.

A karmesteri pályája 1970-ben indult el, amikor a Montreux-i Fesztiválon a Liszt Kamarazenekart dirigálta. Hamarosan már saját zenekara lett, a Northern

Sinfonia, majd a Bournemouth Sinfonietta vezetőjeként működött. Vezényelte a világ legjelentősebb együtteseit a New York-i Filharmonikusoktól a Berliini Filharmonikusokig. Karmesterként is készített lemezfelvételeket. 1972-ben járt első ízben újra Magyarországon, rövidesen kurzust is tartott a Zeneakadémián. Állandó „szakmai otthonra” azonban a Magyar Rádió Szimfonikus Zenekaránál talált, amelynek karmestere, majd később főzeneigazgatója, elnök-karmestere lett. Magyar kortárs zenét – például Durkó Zsolt, Balassa Sándor és Szokolay Sándor műveit – éppúgy vezényelt, mint Beethoven-ciklust, vagy a Margitszigeti Szabadtéri Színpadon Edvard Grieg zenéjét. Beethoventől, Mozarttól több lemezt is rögzített együttesével. Egykori tanára, Dohnányi és Kodály zenekari műveinek feltámasztását is célul tűzte ki.

Társadalmi felelősségvállalása tanúbizonyságaként 2013-ban megalapította a Vásáry Tamás-Ösztöndíjat, 2017-ben pedig a Gyermekhíd Alapítványt, amely gyermekotthonban élő gyerekek társadalmi beilleszkedését segíti egyéni mentorok segítségével. A magyar tehetségsegítés nagyköveti tisztségét is magára vállalta.

Művészetfelfogása szorosan összefonódott spirituális nézeteivel. Véleménye szerint a tudomány az anyagi világot vizsgálja, miközben az embernek csak az egyik része anyag, a másik anyagtalan. Az élet nagy része szerinte racionálisan nem magyarázható és nem is adható át. Ahogy fogalmazott: „amikor süt a nap, nem látod a csillagos eget, pedig az sokkal nagyobb.”

Legfontosabb díjai és kitüntetései: Liszt Ferenc-díj (1952), Magyar Köztársasági Érdemrend tisztikeresztje (1994), Köztársasági Elnöki Aranyérem (1998), Kossuth-díj (1998), Magyar Örökség díj (1999), Köztársasági Elnök Érdemérme (2003), Prima Primissima Díj (2007), Magyar Köztársasági Érdemrend középkeresztje a csillaggal (2009), Bartók–Pásztory-díj (2009), UNESCO Mozart-érem (2012), Nemzet Művésze (2014), Szent István Rend (2017), Budapest díszpolgára (2018), Dohnányi Ernő-díj (2020), Bartók Rádió Zenei Díj – Az év életműdíjasa (2024).

(mma.hu)

2.

Mély megrendüléssel értesült a Zeneakadémia arról, hogy az intézményhez szoros szálakkal kötődő Vásáry Tamás, a nemzet művésze, Szent István-renddel és Kossuth-díjjal is kitüntetett zongoraművész, karmester, a magyar zenei élet kiemelkedő alakja, 93 éves korában elhunyt. Pályája már fiatalon nemzetközi figyelmet kapott: művészetét a letisztultság, a kivételes muzikalitás és a mély zenei gondolkodás jellemezte. A világ számos koncerttermében fellépett, karmesterként pedig évtizedeken át szolgálta a magyar zenei életet. Munkássága és személyisége generációk számára jelentett iránytűt, példát és inspirációt. Számos alkalommal tartott mesterkurzust a Zeneakadémián, zsűrizett az intézmény 2019-es Bartók Világversenyén is, és több, mára nevéssé vált zongorista mestere volt.

Életéről részletesebben [ide kattintva](#) lehet olvasni.

(lfze.hu)

Az alábbiakban a Zeneakadémia rektora, dr. Farkas Gábor zongoraművész gondolatai olvashatók:

Akkor találkoztam először Vásáry Tamással, amikor a Magyar Rádió zongoraversenyét 2003-ban megnyertem. Miután kihirdettek első díjasnak, a gála után odajött, és felajánlotta, hogy legyek kamarapartnerem kétzongorás-négykezes művekben. Itt kezdődött a mester-tanítvány kapcsolatunk, amely később barátsággá alakult. Pályám minden jelentősebb állomásánál jelen volt így vagy úgy, és doktori tanulmányaim során is konzulensem lett. Emlékszem, amikor a weimari Liszt-versenyéről üzenetet írtam neki, hogy bekerültem a döntőbe, azt válaszolta: „én majd szorítok neked, te viszont engedd el magad”. Ez olyan nyugalmat hozott, hogy másnap a döntőben mindent sikerült megvalósítanom, amit megbeszéltem vele a verseny előtti felkészüléskor. Neki köszönhetem az ottani összes díjat, mert úgy megnyugtattak szavai, hogy szinte megtáltosodtam. Máig kiemelkedően fontos nekem az a mondata.

Minden beszélgetésünk, a közös próbák vagy séták mind-mind tanítás volt. Nemcsak szakmailag, hanem emberileg is tanulhattam tőle. Nagybetűs ember, nagy lelki tanító volt. Mindamellet a világ egyik legnagyobb muzikusának tartom. Mindig kutatta a földi életünkön túli életet, jó értelemben vett spirituális szemléletét pedig a zenében is megmutatta. Minden egyes leütött hangja szívből jött, pontosan tudta, mit akar közölni játékával, a technikai tudás és a művészi

ihletettség egyszerre és a lehető legmagasabb fokon volt jelen benne. Pályám eddigi csúcsát jelenti, hogy az ő vezényletével és a Rádiózenekar közreműködésével néhány éve rögzíthettem Chopin zongoraversenyeit. Valaki egyszer azt írta róla, hogy Dohnányi Ernő óta nem volt ilyen muzsikussá mélységesen egyetérték e megállapítással.

Bármiről lehetett vele beszélgetni, tudományról, irodalomról, képzőművészetről. Lelki békére törekedett és örök tanulásra, gyakorló meditálóként. Pályája legelejét leszámítva hivatalosan nem volt oktató, mégis sokakat tanított. Vladimir Horowitzról készült egy film Az utolsó romantikus címmel, szerintem azonban Vásáry Tamás volt az utolsó romantikus. A világ valóban sokkal szegényebb lett távozásával.

Farkas Gábor

VÁSÁRY TAMÁS¹

„...aki élete végéig Gyermek tud maradni: emelkedetten gondolkodni és élni, tiszta szívvel örülni, lelkesedni, önzetlenül cselekedni, segíteni a testi-lelki rászorulókon – azt szeretik az istenek” – írta az egyik újság nemrégiben a mai magyar zeneélet egyik meghatározó személyiségéről, Vásáry Tamásról gyermekeknek szóló koncertsorozatával kapcsolatban.

Vásáry Tamás csodagyerekként kezdte pályafutását, mint zongorista nyolcévesen adta első hangversenyeit. A Zeneakadémián Hernádi Lajos tanítványa volt a zongora szakon. Már akadémiai éve alatt rangos díjakat nyert: 1947-ben a Liszt Ferenc Társaság I. díjával, az 1949/50-es tanévben Liszt Ferenc jubileumi díjjal ismerték el zongorajátékát. Művészi fejlődésére nagy hatással volt Fischer Annie játéka, Kodály Zoltán tanári útmutatása és szinte apai gondoskodása.

„Vonzott elméjének, egyéniségének fénye, elkápráztatott, és nem volt már elég számomra a hivatalos népzene-órák nyújtotta lehetőség” – írja Kodályról szóló emlékezéseiben Vásáry Tamás. Valószínűleg egész életére kiható élmény maradt az a pillanat, amikor Kodály kezét fogva szervuszt köszönt neki, miután a Mester otthonában eljátszotta a *Marosszéki táncokat*. Kodály elismerését mi sem példázza jobban, mint hogy a fiatal zongoraművészt Steinway-zongorával ajándékozta meg diplomakoncertje előtt, és maga mellé vette szolfézstanárnak akadémiai tanulóévei után. Kodály nagybecsülését fejezte ki azzal is, hogy a

¹ koncert.zeneakademia.hu

zenetudományi tanszak szolfézstanulóiból osztályának felét fiatal kollégájára bízta. Később azonban a sűrűsödő hangversenyek, külföldi fellépések és versenyek oly mértékben lekötötték a zongoraművész idejét, hogy a tanítást abba kellett hagynia. 1956-ban a család megmentése érdekében emigrációba kényszerült, művészi karrierje a külföld, a nemzetközi elismerés felé vezetett. Sikersorozatának első állomása 1960-ban a londoni Royal Festival Hall volt, hangversenyeivel párhuzamosan Liszt-felvételeket készített a Deutsche Grammophonnál.

„15 évig jártam a világot, évente több mint száz hangversenyt adtam a legnagyobb zenekarokkal, karmesterekkel, szinte az összes nemzetközi fesztiválon” – emlékezik vissza Vásáry Tamás. 1971-től kezdve karmesterként is dobogóra lép, vagy a zongora mellől dirigál. Először a Bournemouth Sinfonietta fő karmestere, majd 1979-től 1982-ig a Northern Sinfonia zenei igazgatója. Közben vendégkarmesterként is fellép a Londoni Filharmonikusokkal, a Londoni Szimfonikusokkal, a Philharmonia zenekarral, a New York-i Filharmonikusokkal, valamint olasz, francia, spanyol és skót zenekarokkal. 1972-től kezdve rendszeresen hazajár, 1993-tól nagyrészt Magyarországon él, miközben svájci állampolgár és londoni lakos.

1993-tól 2004 a Magyar Rádió Zenekarának főzeneigazgatója, majd 2004-től örökös tiszteletbeli főzeneigazgatója. A zenekarral sikeres vendégszerepléseket adott Németországban, Olaszországban, Spanyolországban, Svájcban, Belgiumban és Hollandiában. A dél-amerikai vendégszereplés alkalmával Rosztropovics játszotta Dvořák és Sosztakovics versenyének szólóját. Menuhin halála után Vásáry Tamás vette át turnéja vezetését a Varsói Szimfonikus Zenekarral. Sikereinek, népszerűségének egyik titka oldott, emberközeli kapcsolata a zenekari muzsikusokkal.

„A zenekarral kialakult zenei-lelki harmóniát értékeli így a közönség – nyilatkozta –, rendkívül fontosnak tartom e tekintetben sorozatainkat, bérleteinket, programjaink ívét.” Vásáry általában részt vesz a hangverseny-programok tervezésében, különösen szereti egy gondolati fonálra felfűzni a darabok egymásutánját. Legtöbb sorozatának jegyei már a meghirdetés előtt elkelttek, így a hangversenyek főpróbái is nyilvánosak lettek. Ugyanilyen népszerűségnek örvendenek a Zeneakadémián tartott mesterkurzusai is. Hanglemzfelvételeinél hangsúlyt fektet ritkán előadott magyar művek megszólaltatására, szívesen mutat be kortárs magyar műveket is, például Petrovics Emil, Ligeti György, Durkó Zsolt kompozícióit. Munkásságát már eddig is számos kitüntetéssel ismerték el: többek közt Kossuth-díjjal, a Magyar

Köztársaság Tisztikeresztjével, Köztársasági Elnöki Aranyéremmel. 1999-ben az Év Emberének választották.

Vásáryt nem csak a hangversenylátogató közönség fogadta szívébe. Életközelphez hozta őt a televízió is, különösen a *Zenén túl* című sorozata, ahol a zenélés mellett szavakban is megosztotta velünk gondolatait, érzéseit, filozófiai nézeteit. Elgondolkodtató, miként éli meg az emberiséget mindig is foglalkoztató fő problémát, a lét és elmúlás kérdését: „*Ahogyán én látom, a születés meg a földi lét csak egy kis része életünknek. Ezért nem félek a haláltól, mert az egy másik kaput nyit ki, amely nagyon érdekel, s meggyőződésem, hogy jobb világba kerülünk. Elvem, hogy minden úgy jó, ahogy van.*”

Domokos Zsuzsanna

III.

*Ahogyán a szarvas kívánczik a folyóvízhez,
úgy kívánczik a lellem hozzád, Istenem!
Isten után szomjazik lelkem, az élő Isten után:
Mikor mehetek el, hogy megjelenjek Isten előtt?
(ZSOLT 42,2-3)*

Mély fájdalommal tudatjuk mindazokkal,
akik tisztelték és szerették, hogy

VÁSÁRY TAMÁS

Kossuth-, és Liszt-díjas zongoraművész, karmester,
a Nemzet Művésze, a Szent István Rend birtokosa, a Magyar Művészeti Akadémia rendes tagja
2026. február 5-én, életének 93. évében elhunyt.

**Búcsúztatása 2026. március 11-én (szerdán) 15 órakor lesz
a Fiumei Úti Sírkertben (1086 Bp., Fiumei út 16-18.), a Református Egyház szertartása szerint.**

Vásáry Tamást a Magyar Művészeti Akadémia, a Kulturális és Innovációs Minisztérium, az MTVA,
a Magyar Rádió Művészeti Együttese, a Zeneakadémia, Újbuda Önkormányzata, Debrecen MJV Önkormányzata,
Hajdúböszörmény Város Önkormányzata a saját halottjának tekinti.

Kérjük, kegyeletüket egy szál virággal róják le!

Gyászolják: családja, barátai, zenésztársai és tisztelői

Kedves Gyászoló Család!
Tisztelt Püspök Úr!
Tisztelt Miniszter Úr!
Tisztelt Polgármester Úr!
Tisztelt Elnök Úr!

A család, a barátok és a muzsikustársak nevében állok most itt, hogy búcsút vegyek.

Drága Tamás!

A világ a zajos sikereidre emlékszik, én azonban a csendünket őrzöm, ami számomra mindennél többet jelent.

Emlékszem a Gellért-hegyi sétáinkra, ahol csendünkben mindent megértettünk egymásból. Ott tanultam meg tőled, hogy a zene is két hang közötti csendben születik meg, és az életünk valódi súlyát az adja, amit egymásból, szavak nélkül, mélyen érzünk.

Ott, a fák között, távol a világ zajától, voltál nekem leginkább a szellemi apám. Emlékszem, ahogy léptünk a sétányokon, és te nemcsak az utat mutattad, hanem egyfajta belső iránytűt is adtál a kezembe.

De nemcsak én állok itt árván. A család nevében mondom: Tamás nem csupán a büszkeségünk volt, hanem a derünk forrása is. Ő volt az, aki a legnehezebb időkben is tudott gyermeken rácsodálkozni a világra. A szeretet nála nem elvárás volt, hanem lélegzetvétel.

Itt, a ravatalodnál tolmácsolom hűséges barátod, Frankl Péter szavait is, aki őrzi a közös zenei élményeiteket és a te szellemi eleganciádat.

Az utolsó időkben egyre szűkebb kör övezett téged, de akik ott voltak, mindvégig önzetlenül álltak melletted. Szívből köszönöm nekik ezt a szeretetet, minden érdek nélküli támogatást.

Hiszen te is így éltél: a nemzetközi karrier ragyogását is feladtad, hogy hazatérj. Nem a hírnév hajtotta tetteidet, hanem a felelősség. Jobbítani akartad nemzedek zenei életét, és átadni mindazt a fényt, amit a világból összegyűjtöttél.

Ez az önzetlen hazaszeretet tette a művészetedet valódi küldetéssé.

Gyakran mondtad, hogy a múltó idő nem ellenség, hanem lehetőség. Megtanítottál tisztelni a pillanatot, és nem siettetni azt, aminek be kell érnie.

Azok a séták voltak az én igazi mesterkurzusaim. Ott tanítottál meg arra, hogy a magasságokat és mélységeket nemcsak a pódiumon, hanem a lélekben is meg kell élni.

Számodra a világ színről színre ragyogott, és a zenén túl ott lehattünk a tiszta fényben, ami a hangjegyek mögött rejtőzik.

Megmutattad, hogy a művészet nem technika, hanem a lélek sugárzása.

Most, hogy elengedünk, beteljesedik az, amit egész életedben hirdettél. Ahogy a billentyűk fekete-fehér világa a te kezed alatt színes látomássá vált, úgy válsz most te is szabaddá az anyagtól.

Nem zárunk kő közé. Szétáradsz abban a mindenségben, amit úgy szerettél – ott leszel a szélben, a hegy fáinak zizegésében és minden elillanó, tiszta akkordban.

Megérkeztél a végső szabadságba, a fénybe, a színek közé – oda, ahol már minden csak zene.

Köszönöm, hogy a szellemi fiad lehettem.

Isten veled, drága Tamás!

Budapest, 2026. III.11.

Oláh Vilmos²

Vásáry Tamás és Oláh Vilmos
(Csibi Szilvia felvétele)

² Oláh Vilmos hegedűművész szavai Vásáry Tamás búcsúztatásán hangzottak el 2026. III. 11-én a Fiumei úti sírkertben.

III. SZEMÉLYES BÚCSÚK VÁSÁRY TAMÁSTÓL³

1.

Zenén innen, zenén túl – Vásáry Tamás emlékére

Csodagyerekként kezdte és zseni lett. A kettő nem egészen ugyanaz, de Vásáry Tamás esetében azért fedik egymást ezek a fogalmak, mert lelkében gyermek maradt a naivitást, a rácsodálkozás képességét tekintve. A transzcendens világgal is jóval szorosabb kapcsolatban állt, mint általában a „felnőttek”. Pályáját nagyon korán kezdte, hétéves korában már zongoraestet adott szülővárosában, Debrecenben. Felfigyelt rá Dohnányi Ernő, s ami még fontosabb, Kodály Zoltán, aki mentora lett a fiatalembernek: zongorát vásárolt neki, és mellette állt azokban az időkben, amikor a rendkívüli ifjú művész szülei kitelepítve, valahol egy alföldi tanyán várták az idők jobbra fordulását. Hamar jöttek a sikerek, komoly nemzetközi zongoraversenyek első díjai, és ezekkel együtt a nemzetközi karrier. A hatvanas években Vásáry Tamás a legkeresettebb zongoraművészek közé tartozott, legendás Chopin- és Liszt-játékosként ünnepezték, a világ rangos koncerttermeiben játszott, a híres DGG lemezkiadó készítette lemezeit. Neve fogalommá vált.

Mivel nem politikai emigránsként tartották számon, „nyugati” vendégként korán jelent meg a magyar zenei életben, már akkor, karmesterként is. Az első zenekar, amely rendelkezésére állt a fénykorát élő Liszt Ferenc Kamarazenekar volt, Rolla János vezetésével. Vásáry ezen az együttesen tanulta a gyakorlatban a karmester szakmát, amely egyre inkább előadóművészi kifejezésének fő médiumává vált. Nem volt virtuóz karmester, a pálca bajnoka, de nagy tudásával, és főleg ellenállhatatlan kisugárzásával kivívta a zenészek elismerését, sőt – ami még ritkább – szeretetét. A Rádiózenekar élén bontakozott ki, szinte hozzánőtt ez az együttes, amellyel nemcsak hagyományos koncerteket adott, hanem zenei ismeretterjesztő missziójába is bevonta muzsikustársait. Remekül és szórakoztatóan beszélt a zenéről, ahogy ő vallotta, mindarról, ami a zenén „túl” van. Ismeretterjesztő sorozatát éveken át rögzítette a televízió is. Ezek a koncertek a zeneakadémiai protokolltól eltérően nem másfélórásak voltak, hanem sokszor négy-öt órára terjedtek: Tamás beszélt, magyarázott, zongorázott, vezényelt, s volt olyan mű, vagy tétel, amelyet – ha olyan hangulatban volt – kétszer is eljátszottak. A közönség megbabonázva hallgatta, ugyanolyan hatást váltott ki belőlük, mint a muzikusokból: egyszerűen nem

³ A II. fejezet 16 emlékezését 1:1-ben Facebook-ról vettük át a búcsúsorok íróinak utólagos engedelmével. (A Szerk. megj.)

lehetett szabadulni a bűvköréből. Senki sem találta túl hosszúnak azt, amit csinált.

Különleges agyberendezéssel áldotta meg a Teremtő. Egyszerre, párhuzamosan több dologgal tudott foglalkozni. Amikor a zongorán skálákkal és egyéb ujjgyakorlatokkal edzette magát, valaki mindig felolvasott neki könyvekből, mert nem bírta elviselni, ha „üres” dologra kell pazarolnia szellemi kapacitását. Mindenre emlékezett, ami hosszú élete alatt történt, és viszonylag fiatalon kezdte írni emlékiratait, amelyeket nem zárt le. Folyamatosan írta, pontosabban – és ez is csodálatos – diktálta, nyomdakészen emlékeit, gondolatait. Azt mondta, hogy majd a halála pillanatában fog pontot tenni a végére. Vajon mi lehetett az utolsó mondat? Üzent-e, s az általa valósággal megélt másik világból üzene-e még valamit nekünk, a „zenén túlról”? Döntse el ki-ki, akit valaha is megérintett Vásáry Tamás varázsa.

Dr. Batta András

2.

Szia Tamás!

Merre jársz? Kivel beszélgetsz épp? Chopint vagy Schubertet kerested fel? Biztos vagyok benne – sőt tudom, – hogy érzed azt a mérhetetlen szeretetet, amely körülölel Téged. Érezned kell, mert Te nem pusztán hitted: mindig is tudtad, hogy létezik valami a földi hangokon túl. Odaát, ahol a zene nem hallgat el soha.

Egész nap velem voltál! A gondolataimban, az emlékeimben, a hangok mögötti csendben. Megpróbáltam szavakba önteni mindannak egy parányi részét, amit kaptam Tőled, és amit majd a Muzsikuslegendák műsorában is megosztok a hallgatókkal. Hiszen életedben is Legenda voltál. Most is az vagy. És amíg zene szól ezen a világon, mindig az maradsz. Azt hittem Te halhatatlan vagy és nem kell Rólad műsört készítenem.

Elérted azt, amit csak keveseknek ad meg a sors: hogy mindenki szeressen és most mindenki őszintén gyászoljon. A világ minden pontján. Tudom, szíved szerint másként búcsúztál volna. Mit gondolsz, igazam van? Szerintem a végső pillanatban Giuseppe Verdi Requiemjének Dies irae tételét vezényelted volna a Zeneakadémia Nagytermének fényei alatt, ahol a hangok az égig érnek! Talált, süllyedt? Ez nem adatott meg Neked. Ne szomorkodj miatta. A csend, amely most utánad maradt, ugyanolyan súlyos és igaz. Maradt a hit, a tudás, a szépség

és az örök muzsika. Ezt adtad nekünk. Vigyázz ránk továbbra is és vidd tovább Kodály Zoltán intelmeit, örökségét. Köszönet mindenért!

A gyertyák tömege Érted ég ma! Ószinte szeretettel! Jobban fáj a hiányod, mint gondoltam volna.

Némethy Attila

3.

Vásáry Tamás hatalmas fazon volt.

Egyszerűen muszáj így fogalmazni. Derűs, nagyszabású jelenség, aki véresen komolyan mégsem akarta soha vétetni magát, és ez igen jól tud állni egy művésznek. Ugyan minden skatulyából kilógott, de barátságos maradt, és sosem kívánt megfellebbezhetetlennek tűnni.

Akkora, de akkora fazon volt méghezozzá, hogy mindenkinek lesz vele története, nekrológok zuhataga várható – hála Isten, e maratoni élet után.

Amikor először találkoztam vele személyesen, zeneakadémista koromban, épp karmesterként hozta lehetetlen helyzetbe a tenoristát a Varázsfuvola televíziós felvételénél, mert azonnal ismételtette vele Tamino áriáját. Tamásnak eszébe sem jutott, hogy ami számára játék, isteni eledel, parnasszusi szusi, az másnak izzadságos teherétel lehet. Rigolettóját is hallottam, és nem volt az operák világa egy az egyben az övé. Ahhoz ő túlon túl szólista alkat volt, ekkora csapatmunka optimumainak megtalálása nem érdekelte. Annál inkább az operák világának érintése akár asszociációk, magyarázatok, akár zongoravariációk formájában.

Egyszer Párizsban jártunk, az OPERA zenekarát dirigálta az Unescóban, és megszüntette a gravitációt terem-szerte. Lebegtünk, én néztem a „zenekaromat”, amelyik gyakorlatilag kotta nélkül játszott a Brahms-táncokat, és Tamás teste, hangja lett, annyira egybenőtt vele – természetesen totálisan más próbatempók és eltervezett megoldások ellenére.

Máskor eljött az Operaházba, mert Fricsey Ferenc születésének centenáriuma emlékeztünk, és ifjú szólistaként anno ő játszott a nagy magyar dirigens legutolsó koncertjén, Londonban. Mindenre részleteiben emlékezett, és kettejük közös mentorát, a XX. század nézetem szerint legnagyobb magyarját, Kodály Zoltánt is hosszan méltatta.

„Eljött az Operaházba, mert Fricsay Ferenc születésének centenáriumára emlékeztünk, ...

És még ráérősebben beszélgettünk akkor is, amikor Fischer Annie-ra emlékezve nálunk kötött ki négy hangversenyzongora, és az Operaház színpadán szólalt meg a bachi négyes versenymű. Elkésérítő, hogy azóta Kocsis Zoli, Jandó Jenő és már Tamás is halott...

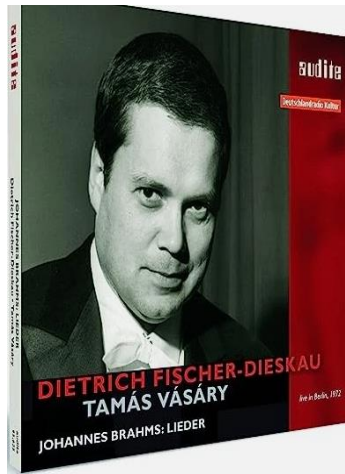

Bach négyzongorás versenyművének szólistái a próbán:
Vásáry Tamás, Falvay Katalin, Kocsis Zoltán és Jandó Jenő

Ám akkor, alig tíz éve még nagyon is élt mindegyik: ültünk előbb az erkélyen – sajtóreggeli volt vagy micsoda –, de aztán az irodámban folytattuk Tamással, és ott már szerencsére nem készültek fotók.

Még ezeroldalas (!) memoárja előtt állt, a nekigyürkőzés stádiumában, és ömlöttek az emlékei, s ha nem lettem volna munkaidőben, be nem teltem volna azokkal a míves mesékkel. Torkáról a port egy ajándékba kapott gyomorkeserűmmel öblítette le: elkerekedett szemekkel néztem, a nyolcvanéves zenei Yoda mester, hogy bírja szusszal, itallal – de nemcsak nedvvel, életkedvvel is.

Emlékeim közt egy lemez is fekszik, Dietrich Fischer-Dieskauval kamarázik egy Brahms-dalestet – nemrég jelentette meg egy német kiadó. Bravúros, kiérlelt, a hatalmas baritonsztárt is inspiráló zongorajáték hallik rajta.

Teljes lejátszási lista megtekintése (23 felvétel)

2012-ben egy este, későn, Debussy egykori villájában állunk néhányan, csak gyertyák égnek, az ajtók nyitva, a kert felől finom huzat játszik a rebbenékeny függönyökkel. Egy lecsukott zongorára támaszkodom, és eszembe jut a híres Claire de lune, a Holdfény. Tamás, nem ülsz le? – kérdezem, és akármilyen közhelyes is a hangulat szülte gondolat, attól még száz zongoristából kilencvenkilenc nem blamálja magát azzal, hogy felelevenítse, amit talán évtizedek óta nem játszott, ráadásul egy ismeretlen és ismeretlen állapotú zongorán, s hogy még könnyebb legyen, gyakorlatilag sötétben. A Vásáry–Kocsis szerű ritka példányokkal viszont mindig jól járt a magamhoz hasonló egyszerű földi halandó. Tamás bizonyára mosolyog (nem látom, de mindig mosolyog), és már nyitja is a hangszert. Odateszek két gyertyát a földről, már hangzik is az éjben Debussy. Nem keresek szavakat, leírhatatlan, mert nemcsak hangokból összeállt „hologram” idézi meg a ház pasztellszínű, szomorú panteista urát, de a saját szívünk is úgy ver most, ahogy szeretne. A zene akkor hat a maximumon, ha saját életünkbe vezet el.

Vásáry plays Debussy - Clair de Lune (4:36)

Vásáry Tamás (zongora)

Aztán elhalnak a hangok, tűnik a csoda, kiviszi a légáram. Van a hónom alatt egy Kodály-kotta, nem értem most sem, miért, és hamarosan a francia éjszakába kiáltozom a gyertyákkal alig látó Vásáry Tamás zongorajátéka mellett a Magyar Népdalok bordalos kötetét... De az már nem csoda, hanem én miattam csak a

rögvaló. Tamás erre is kapható volt: ő ettől kevesebb nem lett, én meg picivel több, kicsi időre.

Mert a játék szenvedélyével és a tehetsége alapozta vakmerőséggel állt oda minden és mindenki mellé, s ha kihasználták, azt is tűrte. És haragudni se lehetett rá. Az első, 2013-as operás pályázatomon ellenem szavazott, mert az egyik induló erre kérte. Említett italozásunkon gyónta meg, és azt is, hogy természetesen semmi fogalma erről a néha riasztóan adminisztratív pozícióról. De hisz tudtam én, mindig könnyű ezt a hülye pályázatosdit utólag rekonstruálni. Így volt jó, ahogy.

Jóindulatú tünemény volt, mélytüzű virtuóz, ezoterikus keresztény, polihisztor humanista, kivételes magyar ember. Isten veled, Tamás!

Ókovács Szilveszter

4.

Dombóvári János, Vásáry Tamás és Bónis Ferenc

A zenei világ, egykori művésztársai, a hozzá közelebb állók szebbnél szebb írással számosan búcsúznak most Vásáry Tamás zongoraművésztől, karmestertől, a nemzet művészetétől. Kellő szerénységgel, sátoraljaújhelyi muzsikusként én is fejet hajtok e kivételes művészember előtt.

Bár – a zeneakadémiai hangversenyeket nem ide számítva – több alkalommal találkoztunk személyesen is, azonban egy kézfogáson és könyvdedikáción kívül hosszabb beszélgetés nem volt közöttünk, éppen ezért a Vásáry Tamás számára

anonim, kevésbé ismerősök közé sorolom magam... Azokat az alkalmakat, amikor a közelében lehettem, s láthattam-hallhattam zongorajátékát, magvas gondolatait az életről, művészetről, azt a vidék zenei életében töltött bő fél évszázadot mégis életem kegyelmi ajándékának tekintem.

Minden 1989–90-ben, a Tállyán nyugvó verbunkos-szerző, hegedűvirtuóz, színházi karmester, házitanító Lavotta János projektjével: a zeneiskola névadásával, a kamarazenekar megalapításával, az alapítvány-, valamint Lavotta János-díj létrehozásával kezdődött...

A sátoraljaújhelyi-, a szakma által elnevezett Lavotta-mozgalomra – Lavotta-monográfia, az első Lavotta-CD, zenetudományi konferencia – felfigyelt a magyar zenetörténeti kutatás – Erkel, Liszt, Mosonyi, Bartók, Kodály – apostola, Bónis Ferenc Széchenyi-díjas zenetudós, és az Erkel Ferenc Társaság elnökeként meghívott Gyulára, hogy az ERKEL FERENC ÉS MAGYAR KORTÁRSAI címmel rendezett tudományos tanácskozáson a Lavotta-kutatás újabb eredményeiről tartsak előadást. Az évek során professzor úr meghívását további három követte, köztük a 2009. szeptember 19-én megtartott gyulai tanácskozás, ahol mások mellett a rendezvény díszvendégei – VÁSÁRY TAMÁS ÉS TUNYOGI HENRIETT – részvételével, Lavotta János őseiről és a mintegy 600 éves nemesi család címeréről – az előadást hegedűjátékkal színesítve – értekeztem. A mindnyájunk épülésére szolgáló napot hagyományosan egy közös halászleves-túrós csuszás vacsorával zártuk...

Vásáry Tamás

A többi találkozásunk, többnyire a Kodály Emlékházban, továbbra is Bónis Ferenchez-, – azonban már a tudós megjelenő könyveinek bemutatóihoz – köthetők, amely alkalmak során Vásáry Tamás zongorajátékával közreműködött. Ezek közül az utolsó 2017-ből, Kodály születésének 135.,

halálának 50. évfordulója-, nem melleleg pedig a professzor 85. születési évében megjelent ÍGY LÁTTUK KODÁLYT címmel, a folyamatosan bővülő negyedik kiadást megélt, monumentális, a „mára zenetörténeti tanúságtétellé vált” kötet bemutatója különösen emlékezetes marad. A zongoraművész-barát, mielőtt a Marosszéki táncok hangjait megszólaltatta, mintegy magát mentve elárulta, hogy már évek óta nem vállalt nyilvános szereplést, de ezúttal Bónis Ferenc kedvéért kivételt tesz. Mondhatom úgy is, hogy Kodály méltán népszerű darabja úgy szólt, mint máskor, azonban a táncrondó középső, lassú részénél Bónis megrendült arcát fürkészve észrevettem, hogy szemei mintha könnyel teltek volna meg, arcizmai elernyedtek... Vajon a közelgő elmúlásra gondolhatott, valamint arra is, hogy a művész-barát zongorajátékát talán utoljára hallja? Mindenesetre az elmúlás ebben az időben már vissza-visszatérő gondolata volt beszélgetéseinknek...

Mostantól az örökkévalóságban már újra együtt vannak...

Temetek az én temetőmbe, ha már temetnem muszáj...

Arra a helyre, ahol nagyra becsült mentoraim, muzsikus és zenetudós barátaim, kortárs ismerőseim: Farkas Ferenc, Kocsis Albert, Radnóti Tibor, Szokolay Sándor, Scholcz Péter, Bónis Ferenc, Eősze László, Szőnyi Erzsébet, Rakos Miklós, Molnár Pál, Rolla János, Ittész Mihály – és most már Vásáry Tamás is – előre mentek...

BOLDOG NYUGALMAT ÉS ÖRÖK EMLÉKET MINDNYÁJUKNAK!

Dombóvári János

5.

Vásáry Tamás mától nincs velünk?

Tudtuk, sokszor megbeszéltük Tamással, amikor végleg megszakadt a kapcsolata szeretett közönségével, amikor már nem mehetett ki a pódiumra, hogy véget ért az élete. De mégis itt volt velünk, azt is tudtuk, hogy már csak aludt, ki tudja a lelke merre járt, sokszor emlegettük, érdeklődtünk, féltettük, féltünk, hogy előbb utóbb jön a végzetes hír, de mégis megnyugodtunk, mert még itt volt velünk.

De ma reggel, amikor kiderült, hogy végleg elment, mégis olyan hihetetlen fájdalmat és ürességet éreztem, mint amikor tudomásul vesszük, hogy már megint mennyivel szegényebbek lettünk! Aztán azért kezdtem rettegni, hogy mondjam meg Tamásnak, hogy mondjam meg, hogy álmában érte a halál, hogy ma reggeltől már nincs és ahogy sírás közben az együtt töltött évtizedek

csodálatos időszak az események sorozata előjött bennem, nemcsak az a hihetetlen ajándék, amit Tőle kaptunk, hanem a zenének az a végtelen szeretete, amit nemcsak Tamás, hanem a gyerekek százai is kaptak Tőle a Cimborák Táborokban, minden próbán, minden találkozáskor, az a mai naptól már csupán csak a múlt. Aztán amikor már együtt sírtunk Tamással, egyszer csak megszólalt: nem mondhatod azt, hogy nincs velünk, hisz a lelkünkben itt él tovább és majd meglátod, ápolni fogjuk az emlékét, megkeressük azokat, akik szerették és emlékezünk rá koncertjeinkkel minden nyáron. Ő itt van és itt is lesz velünk, hisz mindnyájunknak felejthetetlen, amit TŐLE kaptunk

Vásáry Tamás Érdi Tamással
fotó/photo: Érdi-Harmos Réka

Vásáry Tamás Érdi Mártával
fotó/photo: Érdi-Harmos Réka

Keresem az emlékeket, és minden egyre fájdalmasabb.

Érdi Márta

6.

Vásáry Tamás és Presser Gábor

„Egy amadindás szilveszteri éjszakán négykezeseztem Vásáry Tamással. 2010-ben került erre sor a MÜPA nagytermében. A 'La Balletta'-nak rugaszkodtunk neki, a darab közepére egy szabad részt hagytak az amadindások, az a kettőnk zsákmánya lett, csak mi játszottunk. Kettesben improvizáltunk, életünkben először.

A zongora mélyebb fele volt Tamásé, a magasabb billentyűknél ültem én. Eleinte szép rendben ment minden. Aztán Tamás, ahogy egyre jobban belejött, kezdte kézbe venni a felső regisztert is, át-átnyúlt az „én térfelemre”, majd a hosszú, kettőből összetolt zongorapadon is inkább a közép felé orientálódott. Kicsikét odébb lökött, aztán még egy kicsit. Végül nekem már csak a pad jobb szélső, keskenyebbik szelete jutott, mondhatni „félszegen” ültem.

Óriási élmény volt ezzel a tündéremberrel muzsikálni, érezni azt a hihetetlen mennyiségben kiszakadó energiát, amitől a zenélés minden elképzelhető más dolgot megszüntet az őt körülvevő világból. Biztos, hogy a súlya a felét sem teszi ki az enyémenek, mégis a zenélés megtöbbszörözte a fizikai erejét, és tuti, hogy tudtán kívül szorított ki a pad szélére. Eléggé behúztunk a négykezesezésbe, bár emlékeim szerint néha kisebb-nagyobb szüneteket tartottam, hogy közletről nézhessem, ahogy Tamás bekebelezi a zongorát.

(Vásáry egy visszaemlékezésben azt mondja, nagy bánata, hogy nem készült felvétel erről a produkcióról. Én is így hittem, sőt lehet, hogy tőlem tudta így, de aztán Aurél jóvoltából kiderült, hogy bizony megvan! És elég érdekes három perc, első hallásra nagyot csodálkoztam. Vannak egészen különleges pillanatok, a felvételen hallani, hogy 0:41-nél megtaláljuk egymást, aztán kezdődnek izgalmasnak tűnő dolgok, amiket megírni, de kigyakorolni se lenne vicces...)

Tamás fölényes tudású, nagy mesélő. Virtuóz módon rázza ki a szófutamokat, akár beszél, akár ír, a lenyűgözés számára a lét természetes módja."

PresserKönyve2 (Helikon, 2021) 141. oldal

<https://www.youtube.com/watch?v=HKXfUUIf8Q4...> (2:57)

2010 Élő felvétel • Az Amadinda és Presser Gábor hagyományos szilveszteri-újévi koncertjéről. 2011 első óráiban hangzott el, a Művészetek Palotájában. A középrészben Presser Gábor és Vásáry Tamás négykezeset játszott a zongorán.

Presser Gábor

7.

És ez a pillanat is elkövetkezett: az elmúlt éj elvitte hát magával Vásáry Tamást, a legendás és világhírű zongoravirtuózt és karmestert. 92 esztendő volt. Barátok voltunk. A másik legenda, Törőcsik Mariska mesélte nekem, hogy amikor a hetvenes években egy filmjének bemutatója alkalmával Londonban járt, férje, Maár Gyula észrevette egy utcai plakáton, hogy Vásáry Tamás két nappal később koncertezik a Royal Albert Hall-ban. Mivel csak hatalmas hírű Deutsche Grammophon Chopin-lemezeiről ismerték az akkor már évek óta Angliában élő Vásáry játékát, elmentek a jegyirodába, hogy jegyet vásároljanak a koncertre. A jegyárus nő úgy nézett rájuk, mint a hibbantakra: *„Jegyet Vásáry koncertjére két nappal korábban? Maguk megőrültek? Nem tudják, hogy Vásáry összes koncertjére egy évvel korábban, néhány perc alatt elkapkodják az összes jegyet?”*

DEBUSSY: CLAIR DE LUNE - TAMÁS VÁSÁRY (PIANO) AT THE XAVIER VARNUS MUSIC SALOON (2014) (4:57)

Csudálatos és érzékeny muzsikus volt, a zongoraművészet utolsó ősbölcényeinek egyike. Felejthetetlen ez a fényképen látható pillanat, amikor 2015-ben balatoni nyaralómban odaült ahhoz a zongorához, amelyen Debussy 1910-ben eljátszotta a Budapest melletti Pécelen a Clair de Lune-t, és maga is eljátszotta. Eljátszotta? Dehogyan „játszotta”? Szellemidézés és időutazás volt az a hét perc, amely visszarepített bennünket, szerencsés néhányunkat, kik a zongora körül ülhattünk, az örökre elveszett Szép Korba, abba a világba, amely Reviczky szerint nem volt egyéb, csak hangulat. Tamásra emlékezem tehát most egyik közös koncertünk felvételével, amelyen vezényletével játszottuk el a XIX. századi francia zene egyik megrendítő szépségét, a nagy César Franck 150. zsoltárát a budapesti Zeneakadémián. Jó utat hát, drága Tamás!

Varnus Xavér

8.

MEMENTO MORI II.

Igazi zenész legendák távoztak közülünk az elmúlt napokban. Közülük kettőre emlékezünk ezen a hétvégén a Litera-túra hasábjain.

Vásáry Tamás (1933. augusztus 11. – 2026. február 5.)

Kilencvenhárom éves korában elhunyt Vásáry Tamás, a magyar és az egyetemes zenetörténet egyik meghatározó alakja, aki zongoraművészként és karmesterként egyaránt maradandót alkotott. Művészi pályája több mint hetven évet ívelt át, s ez idő alatt nemcsak koncerttermeket, hanem gondolkodásmódokat is formált: játékát mindig az intellektuális fegyelem, az érzelmi tisztaság és a zeneszerző iránti alázat jellemezte.

Debrecenben született 1933. augusztus 11-én. Tehetsége rendkívül korán megmutatkozott: gyermekkorában már olyan technikai és zenei biztonsággal játszott, amely ritka még felnőtt muzsikuskörében is. Hatévesen a hivatalos korhatárt messze megelőzve nyert felvételt zeneiskolába, első nyilvános fellépéseinek pedig Mozart-műveket adott elő. Gyors fejlődése hamar Budapestre vezette: tanulmányait a Liszt Ferenc Zeneművészeti Főiskolán folytatta, ahol mesterei között találjuk Gát Józsefet és Hernádi Lajost, később pedig meghatározó szellemi kapcsolatba került Kodály Zoltánnal is. Kodály nemcsak pedagógusként, hanem erkölcsi irányítúként is hatott rá, különösen a későbbi emigráció éveiben.

Tizenévesen már rangos versenyeket nyert, fiatal felnőttként pedig nemzetközi koncertkarrier indult számára. Az 1950-es évek elején Kelet-Európa nagyvárosaiban lépett fel, majd az 1956-os forradalom eseményei és a családját ért súlyos megtorlások után elhagyta Magyarországot. Belgiumban, majd Svájcban telepedett le, és innen építette fel azt a nemzetközi pályát, amely rövid időn belül a világ vezető koncertermeibe juttatta. Fellépett Londonban, Párizsban, New Yorkban, a Carnegie Hall színpadán, és rendszeres vendége lett Európa és Amerika nagy zenekarainak.

Zongoraművészként különösen Mozart, Beethoven, Schubert és Chopin interpretációi váltak etalonná. Játékában került a hatásadásra: nem a virtuozitás öncélú bemutatása érdekelte, hanem a formai arányok, a belső hangzás és a zenei gondolat következetes kibontása. Lemezfelvételei – köztük számos, a Deutsche Grammophon számára készített anyag – máig hivatkozási alapnak számítanak. A kritikák gyakran emelték ki letisztult stílusát, amelyben a technikai tökéletesség sosem fedte el a gondolati tartalmat.

A hetvenes évektől egyre hangsúlyosabbá vált karmesteri tevékenysége. Nem egyszerűen „vezénylő zongorista” volt: tudatosan építette fel dirigensi pályáját, és több zenekar művészeti arculatára is hatással volt. Dolgozott a Northern Sinfonia és a Bournemouth Sinfonietta élén, rendszeresen vezényelt kamarazenekarokat és szimfonikus együtteseket egyaránt. Karmesterként is ugyanaz a precizitás, átgondoltság és visszafogott elegancia jellemezte, mint zongoristaként.

Bár hosszú időt töltött külföldön, kapcsolata Magyarországgal soha nem szakadt meg. A hetvenes évektől rendszeresen visszatért koncertezni, később tanítani is. Fontos szerepet vállalt a magyar zenei életben, mesterkurzusokat tartott, fiatal muzikusokat támogatott, és aktívan részt vett a közélet kulturális kérdéseiben. Későbbi éveiben alapítványokon és ösztöndíjakon keresztül is segítette a fiatal tehetségeket, különös figyelemmel a hátrányos helyzetű gyermekekre.

Munkásságát számos rangos elismeréssel jutalmazták: megkapta a Liszt Ferenc-díjat, a Kossuth-díjat, a Nemzet Művésze címet, valamint Magyarország egyik legmagasabb állami kitüntetését, a Szent István-rendet is. Ezek az elismerések azonban soha nem váltak számára öncéllá; nyilatkozataiban gyakran hangsúlyozta, hogy a zene szolgálata fontosabb minden címnél.

Vásáry Tamás halálával nem csupán egy kivételes muzsikust veszítettünk el, hanem egy olyan gondolkodó művészt is, aki hitt abban, hogy a zene erkölcsi erő. Öröksége nemcsak felvételekben és archívumokban él tovább, hanem mindazok játékában és szemléletében, akik tőle tanulták meg: a zene nem a hangokról, hanem az igazságról szól.

Debussy, Chopin & Liszt's Spanish Rhapsody
Vásáry Tamás (zongora)

<https://www.youtube.com/watch?v=jea7Tfnknvs> (31:04)

Vásáry Tamás az InfoRádió Aréna c. műsorában

<https://www.youtube.com/watch?v=BPGbYTpNkJU> (1:00:58)

Művészetek Palotája, vezényel: Vásáry Tamás.

https://www.youtube.com/watch?v=0_uQmQug9Ns (1:58:08)

[4:01](#) Schubert: III. szimfónia

[34:16](#) Schubert: VIII. szimfónia

[1:02:40](#) Schubert: IX. szimfónia

Közreműködik: Magyar Rádió Szimfonikus Zenekara

Liszt: Benediction

Vásáry Tamás (zongora)

Művészeti Palota, 2008, Magyarország.

Koreográfus és jelmeztervező: Tunyogi Henriett

<https://www.youtube.com/watch?v=Dr2Z5HbxkrE> (10:34)

Kodály: Marosszéki táncok

Vásáry Tamás (zongora)

<https://www.youtube.com/watch?v=L2Kgcx30X9c...> (10:31)

Liszt: 15. Magyar rapszódia

Vásáry Tamás (zongora)

<https://www.youtube.com/watch?v=wSKCIYZ5mIU...> (4:33)

Vásáry 80.

<https://www.youtube.com/watch?v=bzgylf2--ng> (49:39)

A Filmes Ház dokumentumfilmje megismertet Vásáry Tamás élettörténetével, 80. születésnapjára szervezett ünnepségekkel, betekintést nyújt egy olyan ember életébe, aki istenáldotta tehetségként olyan karriert teremtett, mely a semmiből építkezve, sok-sok nehézséget legyőzve példát mutat szakmaszeretéből, kitartásból, emberségből.

Beethoven: cisz-moll 'Holdfény' szonáta Op. 27, No. 2

<https://www.youtube.com/watch?v=NDOP0IR2hi4...> (13:09)

Szerk.: *Soós Gábor*

Litera-Túra Művészeti Magazin

9.

Vásáry Tamás, Oláh Vilmos és Mondok Yvette

Vásáry Tamás és Mondok Yvette

Vásáry Tamás Hitet adott, utat mutatott, és generációk sorsát formálta, az enyémet is.

Ő adta az első igazi nagy lehetőséget, és engedett szárnyalni.

Ez akkor mindent megváltoztatott.

Hálával és mély tisztelettel emlékezem.

Mondok Yvette

10.

Vásáry Tamás és Rákász Gergely

Jó utat Tamás!

Egy közös fellépés alkalmával szóba került Kodolányi. És hogy én olvasom? Komolyan? Ma még olvasnak a fiatalok? - kérdezte.

Lenyűgöz - mondtam. (A Vízözön volt.)

- Tudom-e hogy folytatása is van, és az még talán jobb.

- Szégyelltem, de nem, antikváriumban akadt a kezembe, megszólított.

- Olvassam el!

- Pár héttel, és négy meghatározó könyv élménnyel később felhívtam, lelkesedtem.

Gyors barátság lett, s amikor beszéltünk könnyen, mélyen és bármiről.

Tamás, nem az fog hiányozni, hogy beszélgetünk, mert úgyis tudom mit mondanál.

Az fog hiányozni, hogy nem Te mondd, csak a szívemben hallom.

Aztán majd folytatjuk.

Rákász Gergely

11.

Nem hittem, hogy valaha eltávozik. Az a hihetetlen érzésem volt, hogy örökké fog élni. Aki ismerte az átható égbék tekintetét, tudja, miről beszélek.

Kezdetektől kapcsolatban volt az örökkévalósággal, ezért tűnt halhatatlannak. A hatalmas tudás, amivel a kórust tanította (mert nem tudok más szót használni arra, milyen volt a Mesterrel dolgozni a Rádió Énekkarban kiegészítőként), a zeneisége, a kivételes humorérzéke, kedvessége, de még a piros pulcsija is, mind élénken itt él az emlékezetemben.

Egyszer hallottam vele egy interjút (bőven kilencven fele volt már akkor), amiben elmesélte, hogy hiába ért el a karrierjében mindent, amit egy zongoraművész elérhet, az ő álma az operakarmesterség volt, ami valahogy mindig elkerülte. Elgondolkodtatott, miért is vágyunk mindig többre, másra. Talán ez a fejlődéshez vezető kötelező, egyetlen út.

Elmesélte azt is, hogy minden nap felsétál a Gellért-hegyre, éjszaka, mielőtt lefekszik, csak így tud elaludni. A test-lélek-elme teljes harmóniája.

Hihetetlen, hogy elment és eggyé vált az örökkévalósággal...

Mindent köszönünk!

Bojta Zsuzsanna

12.

Búcsúzunk Vásáry Tamástól, a Kodály Zoltán Ifjúsági Világzenekar alapító karmesterétől, Debrecen díszpolgárától, a Debreceni Egyetem díszdoktorától.

Ez egy végleges és visszavonhatatlan mondat, óriási veszteség... gondoljunk arra, hogy mi mindent kaptunk tőle, mi az, ami mindenképp felett örök és maradandó.

Vásáry Tamás 2009 óta vezényelte az Ifjú Zeneművészek Nemzetközi Nyári Akadémiájának zenekarát, a Kodály Zoltán Ifjúsági Világzenekart. 2009 óta több mint 50 nemzet több ezer fiatal zenésze őrzi a vele való közös munkát, a szakmai útmutatást, a hazai és külföldi hangversenyek sikerét, az álló ovációt, a szünni nem akaró tapsot és azt a zenei élményt, amelyet ő tudott varázsolni a zenekar és a közönség számára is.

Hálával tartozunk mindenekfelett, azért az emberségért, amivel a fiatalok felé fordult, az éjszakába hajló beszélgetésekért, a történetekért és az érdeklődésért, amely túlmutatva minden szakmaiság felett az emberek felé irányult.

Emlékét, tanításait, útmutatását a szélrózsa minden irányában éltetik tovább a világ számos pontján a Világzenekar egykori tagjai. Így ez már nem csak búcsú, hanem ígéret.../Váradi Judit - művészeti igazgató, YMSA/

Debreceni Egyetem Zeneművészeti Kar ·

13.

Vásáry Tamás és Váradi Judit

Vásáry Tamás és Váradi Judit

Búcsúzom Vásáry Tamástól annak az írásnak a részletével, amely a 90. születésnapjára szerkesztett kötetben jelent meg.

„Vásáry Tamással minden találkozásunk különleges alkalom, ami erőt ad, feltölt, megerősít és továbbvisz. Mit is tanultam tőle az évek során a zenén túl?

Végtelen alázatot, megértést és elfogadást, amelyet minden egyes pillanatban tanúsít.

A Nyári Akadémián megtisztelt minket jelenlétével a koncertjeinken, sőt egyszer, amikor nem tudott eljönni az egyik hangversenyre, bejött a főpróbára. Ha már ott volt, akkor odaült mellém a zongorához, felajánlotta, hogy majd ő lapoz nekem. Menetközben instruált, biztatott, tanácsot adott, dicsért, egy pillanat alatt új perspektívát nyitott...

Az egyik legmeghatóbb pillanat az volt, amikor egy nagyon jól sikerült koncert után Tamás nemes egyszerűséggel a szimfonikus zenekar minden tagját örökbe fogadta...

Egy televíziós interjúban a riporter azon kérdésére, hogy milyen érzés a Hősök terén fellépni, azt válaszolta, hogy ő egész életében a Hősök terén lépett fel, mert aki színpadra lép, az hősie cselekedetet hajt végre, így minden színpad a Hősök terévé tud válni. Lehet, hogy mindenki hőssé válik...nem tudom, de az biztos, hogy kellenek azok a Hősök, akik megőrzik és továbbéltetik a művészetbe vetett hitünket, akik magukban hordozzák a végtelent és nemcsak maguk számára, hanem számunkra is megnyitják azt.”

Köszönjük Vásáry Tamás, nyugodj békében!

Váradi Judit

14.

Isten Veled drága Tamás! Köszönjük, hogy megajándékoztad a világot a mágikus egyéniségeddel, bölcsességeddel és művészetteddel. Végtelenül boldog vagyok, hogy a mentoráltjaid közé tartozhatok.

Polgár Éva

15.

Tudom, hogy már az égiek zenélnek Tanár úrnak, de köszönöm, hogy minket is meghallgatott!

A Csalogány kórus és a Tanári Zenekar nagyon szép koncertet adott 2019-ben a Hold utcai Református templomban Protestáns Tavasz címmel, ahol Vásáry Tamás is vendégünk volt.

A kórus tagjai értelmi sérült gyermekek.

Vásáry Tamás és Fabényi Réka

Fabényi Réka

V.
VÁSÁRY TAMÁS
ÜZENET
(részlet)

(Libri Könyvkiadó Kft, 2013)

Mostanában egyre többet járt Kodályhoz. Volt egy állandó alibije. Emma asszony combnyaktörést szenvedett, és a Kútvölgyi úti kórházba költözött vele a férje is. Kodálynak is beraktak egy ágyat Emma asszony szobájába, és az öreg úgy ápolta feleségét, mintha nem is fizették volna hivatásos ápolók seregét. Ide zarándokolt hát el az a sok ember, akik Kodállal akartak beszélni, és akik meg akarták látogatni a beteget. Tamás ez utóbbi ürügyén jutott az előbbihez, bár Emma asszony is olyan egyéniség volt, akit akkor is felkeresett volna, ha nem Kodály felesége. Csodálta szelleme frissességét, amely így, ki tudja, mennyivel kilencven felett, egy combnyaktöréssel, sorozatos tüdőgyulladásokkal, ágyhoz kötöttség mellett is képes volt sziporkázni, és vendégét, legyen az öreg, fiatal, zenész vagy más érdeklődésű, úgy el tudta szórakoztatni, mint egy igazi szalondáma, ami most, a kórházban épp úgy csillogott, mint egy fél századdal előbb a pesti szellemi óriások divatos köreiben. Őt látogatták, és ő mulattatta azokat. Tamás mindig egy csokor szegfűvel állított be hozzá, és Emma asszony nem szűnt meg nyugtázni a gavallér gesztusát, kokett-bájjal kötekedő nőiességgel:

– Már megint az a bizonyos gyönyörű szegfűcsokor? Mit jelentsen ez? Még sosem voltak ilyen szép pirosak.

Majd mesélt Tamásnak néha mesét is. Tamásnak nem kellett magát megalkuvónak éreznie, mert végcélja mégiscsak Kodály volt. Az öreg ott hevert félig ülő, félig fekvő helyzetben az átellenes fal melletti ágyon. Kottákat javítgatott, és néha oda-odamordult valamit, mint egy nem egészen megszelídített oroszlán, aki mindvégig feszélyezi a látogatókat, mert bár nem hozzá jöttek, legalábbis fél szemmel mégis rá kell figyelni.

Most Zrínyi *Szózatán* dolgozik éppen, és mintha csak folytatna egy el nem kezdett beszélgetést Tamással: „Látja a földön ezt a sok könyv- meg kottalapot? A legnehezebb kiollózni a szövegből azt, mi jó a zenéhez.”

Ez a mű nagy felhördülést okozott a Párt köreiben, még mielőtt megszületett volna. A mű témája a török áfium, de mindenki tudta, hogy ez csak allegorikusan török. Tamás meg is kérdezte Emma asszonyt, igaz-e a monda, ami városszerte járja, miszerint a minap egy Parlamentben tartott fogadáson Kodály és Rákosi találkoztak, és a rettegett diktátor tréfába burkolt fenyegetéssel fordult Kodályhoz: „Sok rosszat hallok magáról mostanában!” Mire Kodály egyáltalán nem tréfásan: „Én is magáról.”

– Á, sok mindent mesélnek az uramról, ami igaz is, meg nem is. Ezt biztos mondta, amilyen...

– Én most elmegyek járni – szólal meg Kodály a másik ágy felől.

De látva, hogy Emma néni nem hallja, felé hajolva kiáltja:

– Elmegyek a hegyekbe! – és már indul is kifelé a szobából.

– Tanár úr, megengedi, hogy elkísérjem?

– Jöjjön!

Ahogy végighaladnak a kórház folyosóin, kiérnek az útra, felszállnak a buszra, Tamás érzi, milyen csóvában irányul feléjük az emberek tekintete. Így, Kodály mellett haladva kicsit részese annak a mérhetetlen személyes mágnesességnek, amely felé vonz mindenkit. Mintha egy óriás mellett haladna, mintha egy földöntúli lény sugárzása venné körül. Milyen is lehet Kodálynak lenni, ha még a mellette haladónak is ennyi jut? Pedig most még nem is támasztja alá a tekintélyét különösképpen. Sortban és rövid ujjú ingben, a busz utazóközönsége közé vegyülve láthatják. Mégis, mindenki rögtön tudja, hogy ki van köztük. Rangra, korra tekintet nélkül állnak fel, hogy átadják a helyüket neki. De ő kis fejbiccentéssel elutasítja, és úgy néz át mindenkin, mint ahogy az

egyedül személyeken szokott. A végállomástól aztán ösvényeken haladnak a Sváb-hegy gerincén. Kodály virágokat szed csokorba Emma asszonynak. Most van idő és lehetőség olyan témákra is, amelyekre különben nem kerülhetne sor.

– A tanár úr milyennek képzeled az Istent?

Kodály kémlélően szemléli a növényzetet, mintha ott akarná felfedezni a Jóistent valamelyik virág kelyhében, vagy fűtövön lapuló tücsök szárnyai alatt.

– Nem egy fehér szakállas öregúrnak.

– Ha az ember szemügyre veszi a természetet az egysejtűtől az emberig, akkor feltehető, hogy a láncolat itt nem áll meg, és az, ami azon túl van, az az Isten.

Közben az este utoléri őket, a lámpák egyre-másra kigyúlnak a hegyoldalban és az alatt meghúzódó völgyben.

– Látja ott azt a sok fényt? Ott laktunk mi valamikor. Akkor még egy lámpa sem égett a miénken kívül.

Tamás követi tekintetével ősz mesterét, és gondolatával az ő gondolatát. Bejárja azt az élethosszat, aminek az egyharmadát sem élte még meg, és mégis, most tudja, mit érez ő, énjének időtlen része egyébe olvad az övével, és hirtelen ő Kodály, és meghatottan emlékszik annak emlékeire. Még több fény lesz a kis hegyoldalban, vagy csak a szeme nedvessége szikrázta?

Kiérnek egy útra. Itt egy elhagyott autó áll az út szélén. Rádió szól benne. A *zene* groteszk akarással tör elő a gép belsejéből, és Kodály kesernyés mosollyal:

– Micsoda világ... Szól itt magában ez a zene, és senki sem hallgatja.

Egész sötét az este, mire a kórház kapujába érnek. Késő van már, hogy felmenjen elköszönni Emma asszonytól. Kodály feléje biccent, és elhelyez mellé ez egyszer egy gúnymentes mosolyt. Tudja, hogy közel engedte magához a fiút ott, a hegyen. Ott, ahol a Jóisten is jár... Néha ősz szakállal, sortban... És virágot szed.

VI.

1.

VÁSÁRY TAMÁS ZONGORAMŰVÉSZ EMBERI ÉS SZELLEMI KIVÁLÓSÁGÁT TANÚSÍTÓ MŰVÉSZETE MAGYAR ÖRÖKSÉG⁴

Vásáry Tamás *Fluctuat nec mergitur* – hánykolódik, de el nem süllyed. Vásáry Tamás életének hajója csendes vizeket soha nem szelt, útirányából azonban a legádázabb viharok sem téríthették el. Mindmáig rendíthetetlenül halad célja felé, amiért a világra jött. Az Ég roppant ajándékát, kivételes tehetségét karizmaként hordozza, és szüntelenül fizet érte. Emelt fővel él, sikerek és fájdalmak súlya alatt nem roskad le. Megtanulta – most őt idézem – „szó nélkül viselni a terhét mindannak, amit elvesztettünk, és örömmel adni másoknak mindabból, ami nekünk adatott”. Így foglalta össze életprogramját, ilyen egyszerűen és megfellebbezhetetlenül egy kozmikus pillanatban: Fischer Annie sírja felett.

Fluctuat nec mergitur – lássuk hát, milyen utat tett meg máig Vásáry Tamás életének hajója.

1933. augusztus 11-én indult a kálvinista Róma kikötőjéből, s a nagyvilágba, ahová hányatott sorsa és tündökletes művészkARRIERJE röpítette, magával vitte a prédikátorokat, költőket, tudósokat nevelő debreceni Alma Mater levegőjét. Mega szülői házét, ahol szigor és szeretet, morál és melegség vette körül, mert a püspöknagyapa bölcsessége és a politikus-édesapa igazságkereső szenvedélye éppúgy átitatta Vásáry Tamás gyermekkorát, mint az anyai gondosság és egy derűs leánytestvér gyöngédsége. A kisfiú, aki pianistaként nyolcévesen adta első nyilvános koncertjét, dirigálni pedig nem sokkal később – a hanglemezeiről szóló *Les préludes* ígézetében – édesanyja kötőtűjével kezdett, ebből a környezetből került a Zeneakadémiára, s lett tizenhárom évesen legendás professzorok: Kodály Zoltán, Szabolcsi Bence, Bartha Dénes növendéke. Természetesen eminens osztályzatokkal, másképp aligha kapott volna ösztöndíjat – és hát tudnivaló, hogy családjának az idő tájt ez volt egyetlen jövedelme. A Rákosi-éra ugyanis nem tűrte az ellenzéki politizálást: Vásáry Józsefre állás- és vagyonvesztés, majd – feleségével együtt – kitelepítés várt. Az elnéptelenedett

⁴ Gundel Étterem Erzsébet királyné báltermében (1999. szeptember 18.), majd Parlando 2023/1.

lakásban (mentorai közbenjárására) egyedül a páratlan talentum hírében álló gyerekeMBER maradt, dermedten a hirtelen rászakadt árvaság sokkjától, s persze egy fillér nélkül.

Fluctuat nec mergitur – Kodály atyai gesztusa és a Fischer Annie –Tóth Aladár házaspár baráti segítsége volt számára a mentőöv; ők hárman (a Tanár úr és Annie-ék) megkerülhetetlen pillérei Vásáry Tamás személyes életrajzának. A terapeutának is zseniális Kodály feladatokkal halmozta el, s mellette állt minden szakmai-lelki-érzelmi krízisben, mint igazi apa, mester, barát. A zongoraművészet nagyasszonya, Fischer Annie koncertpartnerének választotta ifjú pályatársát, mikor az egy leningrádi beugrás eredményeként (micsoda húzása a sorsnak!) kíséroból egycsapásra szólista lett, no meg diadalmas győztese nagy világversenyeknek (köztük az Erzsébet királynőről elnevezett brüsszelinek).

Tóth Aladár pedig, az Opera akkori igazgatója, felismerve benne a dirigensi vénát, karmesternek hívta meg – ám ezen a ponton közbeszólt megint a történelem. 1956-ot írtunk, s Vásáry Tamás nem szerződhetett le az Operaházhoz, mivel azzal volt elfoglalva, hogy a belga királynő interveniálásával kihozza a börtönből a forradalom bukása után letartóztatott édesapját. Ezután az emigráció következett; az ígéretesen felívelő pálya, alighogy megnyílt, be is zárult a művész előtt, akit egy svájci kisvárosban szüleivel együtt egy öregotthon fogadott be.

Fluctuat nec mergitur – csodával határos, ahogy az öregek menhelyéről Vásáry Tamás egyszer csak a tehetségét megillető státuszba, a világ zenei élvonalába került. A fantasztikus történetet maga mondta el a rendhagyó sajtókonferencián, amelyet a Rádiózenekar vezető karmesteri posztját elfogadva tartott, közel két órán keresztül. Lenyűgözve hallgattuk. Kitárulkozásával addig csak a pódiumon találkoztunk, hisz' ünnepezt pianistaként a hetvenes évektől kezdve rendszeresen hazajárt koncertezni, mesterkurzust vezetni, sőt feleségével itt szándékoztak letelepedni is. Az erre invitáló szó azonban nem hangzott el, csak húsz évvel később – akkor viszont egy egész testület mondta ki. Magam is ott voltam a Budapest Kongresszusi Központban azon a Rádiózenekar élén adott hangversenyén, melynek hőfokától felizzott a terem: a közönség tombolt, a muzsikusok pedig ott helyben petíciót írtak alá, hogy Vásáry karmester urat megnyerhessék maguknak tartós együttműködésre.

Azóta új fejezet kezdődött el a Rádiózenekar és egyben nemzeti zenekultúránk történetében. Vásáry Tamás aurája beragyogja a dobogót, a stúdiót, a

próbatermét, művészete megszólítja az embert, és szárnyalni készíti a lelket. Kimeríthetetlen energiaforrás, titkos dinamó működik benne, amitől pezseg körülötte az élet, és felgyorsul zenészp partnereinek vérkeringése. Fiatal tehetségeket indít útnak (itt most seregnyi nevet említhetnék), méltatlanul elfeledett nagyságoknak szolgálatot elégtételt (a Dohnányi-redivivust is ő valósította meg), műfajt teremt a „Zenén túl...” című varázslatos sorozat ürügyén a közönséggel folytatott bensőséges párbeszédben. S mindeközben sikereit – a tapsot, a kitüntetések, a népszerűséget – szerényen viseli, a sorscsapásokat pedig – még az olyan felmérhetetlen tragédiát is, mint feleségének halála – méltósággal.

Fluctuat nec mergitur – Vásáry Tamás hajója továbbra is nagy vizeken fut; kívánjunk neki hosszú, gyönyörű utazást, vitorláját feszítsék jó szelek. Művészetével, filozófiájával, lobogó szellemével a világot viszi előre, az emberiségnek tesz szolgálatot. Legyünk büszkék rá, hogy magyarnak született, köszönjük meg Vásáry Tamást a Teremtőnek.

Kerényi Mária

2.

EMLÉKTÖREDÉKEK VÁSÁRY TAMÁS VISSZAEMLEKEZÉSE⁵

Gramofon Könyvek
(Első kiadás: 2002, második kiadás: 2024)
Szerkesztette: Fittler Katalin és dr. Székely György

⁵ Parlando 2017/1.

Annie-t először egy szólóesten hallottam. Emlékszem, hogy Mozart B-dúr szonátájával kezdte a műsort. Én az orgonaülésem után ültem és megrendülten hallgattam. Ezt követően még alig ismert, de szüleim kitelepítésekor kölcsönt adott. Pályázati (diploma?) koncertem után kaptam egy üzenetet, hogy látogassam meg Szent István parki lakásában. Ott volt legjobb barátjuk, Ungár Imre is. Nagyon szépeket mondtak a koncertemről, játszottam nekik, majd megkérdezték, hogyan tervezem a jövőmet. Annie szerint többet kell gyakorolnom, de nekem akkor szüleimet kellett eltartani. Egy ideig nem mertem Nála jelentkezni, mert felkészületlennek éreztem magam. Végül elmentem hozzá és ő életre szóló tanácsokat adott. „- Nagyon dolgozza ki a műsort, főként, ha először játssza.” A gyakorlásról annyit mondott: „- Első dolog az legyen, hogy üljön le a zongorához, ne csináljon semmit se. Majd gyakoroljon négy órát, akkor már bármi történhet, megvan a biztonsága.” Máskor azt mondta, hogy mindennap játszom el a programot egyszer.

Azt mondta, soha nem nyúl a zongorához, hogy valamit átjátsszon. Mindig átéléssel, a maximális szépség megkövetelésével, a legnagyobb igénnyel nyúlt a hangszerhez.

Megkérdeztem Tőle, hogyan lehetséges, hogy a hangverseny elején nem kell – mint nekem – „bejátszania” magát. „-Ez azért van, mert én soha nem ülök le úgy a zongorához, hogy ne teljes átéléssel játszom. Még skálázni is lehet szépen, úgy, hogy abban legyen valami művészet.”

Brahms B-dúr zongoraversenyének első szólórészében van egy nagy ugrás alsó F-ről egy domináns akkordra. Én erre időt szántam volna, mikor azt mondta: „De akkor hol marad a gesztus?” Inkább kockáztatott, de ezt az ugrást a kifejezés érdekében nem akarta lassítani. Egy alkalommal Ferencsik János vezényletével játszotta úgy, hogy egyik körme betört és végig fájdalmas volt. Az előadáson semmit nem lehetett észrevenni – csodálatos volt.

Ő – ellentétben velem – koncert előtt kevesebbet gyakorolt. Kivéve, ha olyan ritkán játszott darabokat adott elő, mint Debussy műveit. Londoni koncertsorozata előtt hat-hét órát is gyakorolt.

Játékkal általában elégedett volt. „-Neked Chopint kell játszani, mert van egy veled született Chopin hangod” – ekkor már tegeződtünk. Második koncertemen – visszatérésem után – Beethoven és Chopin műveket játszottam, és ekkor kifejtette, hogy a Beethoven művek előadása sokkal jobban tetszett neki.

Nemritkán férjével, Aladárral sem voltak egy véleményen. Emlékszem, amikor nagy vita volt közöttük Schumann: Pillangók sorozatának egyik tételéről. „Túl szépen játszik” – mondta valakiről, mert hiányolta a robosztusabb, emberibb kifejezéseket, a humánus karaktereket. „-Már amikor „belekapsz”, kell, hogy érezhető legyen a darab karaktere.”

Annie stílusérzéke valószínűleg teljes mértékben veleszületett. Számomra ő a legcsodálatosabb zongorista, aki megőrizte játékának hamvasságát, ártatlanságát. Mesterének Dohnányit tartotta, aki ideális volt abból a

ártatlanságát. Mesterének Dohnányit tartotta, aki ideális volt abból a szempontból, hogy zenét és nem zongorázást tanított. Nézeteit nem erőltette rá tanítványaira. Annie sohasem spekulált azon, hogy mit miért csinál. Nem lehetett semmire sem rákényszeríteni. Macskaszerű jó ösztönét, fizikai természetességét nem vesztette el, mint az átlagos civil ember.

Máskor nem a zenéé volt a főszerep. „-Most nem lehet a nagyszobába bemenni, Aladár dolgozik”. A zongoraszoba minden felülete, padlója tele volt ekkor Aladár papírjaival. Mi meghúzódtunk a konyhában és Annie sütni-főzni kezdett. Olyan kolbászos omlettet ételemben nem ettem, mint amelyet akkor készített. Egyszer „rendeltem” nála csülkös töltött káposztát. „-Ne egyen már többet, beteg lesz!” – és tényleg majdnem betegre ettem magam. Az édességet nem szerette. Ott állt a sok félig elfogyasztott lekvár a kamrában. Én szépen, szisztematikusan feléltem a készletet.

Bejárónőjük az ötvenes években egy idős hölgy volt, akit Annie „öreganyám”-nak szólított. Annie kedvenc története volt, amikor távolléte alatt így perlekedett, mert Aladárral éjfél utánig zongoráztunk: „Ez a Vásáry idejött ütögetni a zongorát, ahelyett, hogy otthon a sajátját ütögette volna!”

De Annie is tudott féltékeny lenni. Elmondása szerint még nem ismerte személyesen Tóth Aladárt, de már szerelmes volt belé. Egy híres zongoraművész nő játszott a Vigadóban, nagy dekoltázzsal. Annie féltékenyen nézte, hogyan bámulta Aladár a művésznőt.

Anniék nagyon szerették a halat, csigát. A brüsszeli zongoraversenyre – ahol zsűritag volt – Aladárral együtt jöttek ki. Én egy nagy zacskó csigát már néhány nappal előtte bevásároltam, beraktam egy polcra. A csiga megromlott, fertelmes szaga lett, hiszen fogalmam sem volt, hogyan kell tárolni. Egy alkalommal kalapvásárlásban segédkeztem, bár tudtam, hogy Annie szinte soha nem visel kalapot, mivel szép hajkoronája van. Vért izzadtam és egy délutánba került, míg megtaláltuk a neki tetszőt.

Ízléses öltözködéséről sok szó esett. A vásárlás számára hosszadalmas és játékos kedvtelés volt. Az idő ekkor megszűnt körülötte. Rajongó ismerőseinek, ha megkérte, akkor teljes mértékben rá kellett idejüket szánni. Ilyenkor elvárta, hogy segítsenek, „kiszolgálják”. Ez nem mondott ellent annak, hogy általában minden dologban határozott, céltudatos volt, és szeretett sok mindent maga elintézni. A rá nehezedő terheket úgy tudta elviselni, ha szabadidejében azt tette, amihez kedve volt. Amikor Angliában járt, felhívott minket: most elmennék hozzátok. Máskor hiába vártuk, hogy jelentkezzen utazása során. Ezt nem volt szabad tőle rossznéven venni.

Amikor vásároltam Locarnóban egy üdülőt, meghívtam Anniet. „-Kedvenc üdülőhelyem – mondta” Ettől fogva egyedül, vagy hűgával, Magdával gyakran üdült nálunk, sokat úszott – talán ez volt az egyetlen egészséges az életvitelében. Megtanítottuk bridzselni, amelyet ettől fogva lelkesen játszott. Kikapcsolódás volt számára az is, ha Shakespeare-t olvashatott.

Szerette a spontaneitást, ezért vállalt el utolsó éveiben külföldi beugrásokat. 1990-ben egy földközi-tengeri zenei luxushajóúton vett részt, ahol koncerteket rendeztek világhírű művészek közreműködésével. A magyar származású André Böröcz, aki ezeket az utakat szervezte, hosszú éveken át hiába kérte fel Anniet. Amikor megtudtam, hogy egy zongoraművésznő, Maria Joao Pires le kellett, hogy mondja a koncertet, javasoltam Böröcznek Annie meghívását. Legnagyobb meglepetésére Annie elvállalta és egy gyönyörű Mozart Esz-dúr zongoraversenyt játszott a hajó kikötése után Nápolyban, ahol a zenekart én vezényeltem. Amikor a zongorát kipróbálta, egy kis Schumann darabot játszott (a „Miért” címűt a Fantasiestücke-ből) olyan meghatóan, hogy elsírtam magam.

Utolsó éveiben arra gondolt, hogy nem adja meg a pontos koncertműsort. Megállapodtunk, hogy egy sorozatomban meglepetésszerűen eljátssza a Schumann zongoraversenyt, a bérletben azonban az én nevem szerepelt volna. Sajnos erre már nem kerülhetett sor.

Beethoven játékaról van a legtöbb élményem, hiszen sokszor ott voltam a 32 zongoraszonáta lemezfelvételénél is és közösen hallgattuk le otthonában a szalagokat. Számára a lemezek vágása olyan volt, mint egy keresztrejtvényfejtés – nagyon élvezte. Sokan tudják, hogy koncertjei előtt a Füles rejtvényeit szerette fejteni. Egyszer azt álmodtam, hogy Beethoven op. 110-es szonátáját játssza. Másnap telefonon beszéltünk, amikor elmondta, hogy befejezte a Beethoven szonáták lemezre játszását. Melyik volt az utolsó tétel? - kérdeztem tőle. „Beethoven: op. 110 első tétele.” Az általa kiválasztott hangszer, egy Bösendorfer volt, amelynek egy-egy helyen ugyan nem volt szép hangja, de ő ezt a hangszert tartotta „legemberibbnek”.

Elmesélte, hogy kinyitotta a rádiót, ahol a műsor szerint Claudio Arrau játszott Beethovent – de ő nem lelkesedett Arrau-ért. „Milyen szép ez a felvétele” – gondolta, majd rájött, hogy véletlenül a saját magnófelvételét kapcsolta be.

Párizsi szólóestjén Beethoven 32 variációját játszotta. Hirtelen kényelmetlen érzésem támadt, vajon Annie biztosan tudja-e az összes variációt? Ugyan, gondoltam, Annie miatt nem kell aggódni. A koncert végén gratuláltam, mikor elmondta, hogy a 32 variáció alatt végig kényelmetlenül érezte magát. A kotta ugyanis mindig a keze ügyében van, bár sohasem néz bele. Most a taxiban jött rá, hogy a hotelben felejtette.

Egyszer az Appassionata fináléjában véletlen hangnemet váltott. A művészsobában Aladár megkérdezte Anniét: „Tudod, mi tetszett az Appassionátában?” – odament a zongorához és elkezdett összevissza játszani. Annie nevetett a tréfán. Azonban egyszer megtiltotta nekem, hogy koncert előtt viccet meséljek neki. Elmondta ugyanis, hogy a Carnegie Hall-beli első fellépése előtt a karmester Széll György odaült a zongorához és eljátszotta neki a zongoraszólamot. Ez annyira kizökkentette, hogy alig tudott utána játszani. A koncert számára olyan kudarc volt, hogy utána sokáig el sem ment Amerikába.

Sokkal kevésbé zavarta, amikor egyszer körömlakkja az ujjára folyt és félig összeragadt ujjakkal kellett játszania.

Egy Erkel Színházbeli koncertjén Ferencsik János vezényelt három zongoraversenyt: Mozart: d-moll, Beethoven: Esz-dúr, Bartók: III. zongoraversenyét. A Beethoven indítása után azonban Annie nem kezdett el játszani. A páholyból láttam Ferencsik rémült tekintetét (megsüketültem? Annie meghalt?). Annie csak széttárta a kezét Ferencsikre nézve: ő a Bartók koncertre számított. Ez logikus volt, hiszen a Beethoven hosszabb, mint a másik kettő együttvéve. Az egyeztetés ezúttal hiányzott.

A karmesterekről Annienak az volt a véleménye, hogy nagy egyéniségekkel sem mindig lehet jól kijönni, és kevésbé híres művészeket is szívesen vett, ha azok emberileg közel álltak hozzá. Toscaninit ugyan nagyra tartotta és végighallgatta a rádióban felvételeit, azonban úgy érezte, hogy gonoszul bánik a művészekkel és gonoszul vezényel.

Annie számára a föld, az anyagi világ jelentette az életet, nem volt vallásos. Szellemissége az anyagi valóságon keresztül nyilvánult meg és ehhez a muzsikán kívül a főzés, öltözködés, lakberendezés is az esztétikát képviselte. Ő a földnek volt a tündére.

Vásáry Tamás Fischer Annieről szóló élményeiről már több alkalommal írt. Meg nem jelent könyv-naplójában is több fejezetben emlékezik barátságukra. Alábbi visszaemlékezését a Fischer Annie emlékére készülő könyvhöz szánta.

(Lejegyezte dr. Székely György)

3.

A MAGYAR ZENE KÖVETEI NAGY-BRITANNIÁBAN Dohnányiról, Kodályról, zenéről

Vásáry Tamás zongoraművésszel beszélget dr. Kovács Ilona⁶

Vásáry Tamás dr. Kovács Ilonával 2018. augusztus 20-án a budapesti brazil nagykövetség rezidenciáján

Vásáry Tamás 1933-ban született Debrecenben. A Zeneakadémián Hernádi Lajos növendékeként végezte tanulmányait. 1948-ban megnyerte a budapesti Liszt-zongoraversenyt. 1955-ben díjazottja volt a varsói Chopin- és a párizsi Long-Thibaud-, az 1956-os Erzsébet belga királynő- és az 1957-es Rio de Janeiro-i nemzetközi versenyeknek. 1956-ban Belgiumba emigrált, majd 1969-ben Londonba költözött. Zongoraművészként a világ legtöbb jelentős zenekarával fellépett. A legfontosabb fesztiválok (Salzburg, Edinburgh) hívták meg. Karmesterként is nemzetközi elismerésre tett szert. Több mint száz zenekart vezényelt, köztük a legrangosabbakat, mint a New York-i, a Berliini és a London Filharmonikusok. 1993-ban kinevezték a Magyar Rádió Zenekarának főzeneigazgatójává. Az együttessel számos emlékezetes hangverseny mellett

⁶ Parlando 2008/3.

nemzetközi elismerést kiváltó hanglemezeket is készített: Dohnányi Ernő két hegedűversenyének felvétele (Szabadi Vilmos szólójával) 1999-ben a klasszikus zene kategóriában elnyerte a MIDEM nagydíját Cannes-ban. Pályafutásának elismeréseként megkapta a legmagasabb magyar állami kitüntetést, a Kossuth-díjat. Feleségével, Tunyogi Henriett balettművésszel új típusú, sajátos hangulatú közös fellépések gazdagítják repertoárját. Egy londoni koncert után (a Barbican-ben vezényelt és Érdi Tamással adták elő Mozart Esz-dúr (K. 365) kézzongorás versenyművét) beszélgettünk Londonban, a Hyde Parkban.

Vásári Tamás és Tunyogi Henriett

– *A debreceni konzervatórium XVI-os termének faliújságán a '80-as évek elején sokáig kint volt egy cikk a város szülöttjéről, Vásáry Tamásról, aki nyolcévesen adta első hangversenyét. Emlékszik még, mi volt a műsor?*

– *Hogyne. Mozart-emlékest volt. A hangversenyt Gulyás Pál verse vezette be, és Baranyi János, a Városi Zenede akkori igazgatója dirigált. A Figaro-nyitány [K. 492] és a Kis éji zene [K. 525] után következett a D-dúr zongoraverseny (K. 175), aminek a szólóját én játszottam, végül a „nagy” g-moll szimfóniával [K. 550] fejeződött be a hangverseny. Érdekes, hogy életem első nyilvános fellépésén zenekarral játszottam, és egy zongorista-karmester vezényelt. Már ekkor, a próbák alatt elhatároztam, hogy karmester is akarok lenni. A hangverseny ötvenedik évfordulójára, 1991-ben terveztünk is a debrecenieikkel egy ugyanilyen műsorú hangversenyt, de első feleségem akkor lett gyógyíthatatlan beteg és én akkor minden hangversenyt lemondtam. Azonban közelmúltban volt Debrecenben egy szólóestem, és ott megbeszéltük az alpolgármesterrel, hogy a hetvenötödik születésnapom alkalmából megtartjuk ezt a koncertet.*

Vásáry Tamás dr. Kovács Ilonával 2018. augusztus 20-án a budapesti brazil nagykövet rezidenciáján

– *Mi volt az az életre szóló élmény, ami a kisfiú Vásáry Tamást a zongora felé terelgette?*

– Ennek elég hosszú története van. Anyai nagyapám *Baltazár Dezső* református püspök volt. Ő a '20-as években kiment Amerikába, hogy a csőd szélén álló Debreceni Kollégiumnak pénzt szerezzen. Számos városban tartott prédikációt, és kérte a híveket, hogy adakozzanak a Kollégium javára. Össze is jött a pénz, megmentette a Kollégiumot az összeomlástól. Az egyik helyen a hívek közt volt egy zongoragyáros, aki annyira a beszéd hatása alá került, hogy ő nemcsak pénzzel adakozott, hanem küldött a nagyapámnak ajándékba egy zongorát. Mégpedig egy olyan pianínót, amiben volt egy beépített szerkezet, egy lyukacsos papírhenger, ami forgott, ha pedáloztak. Ez a hangszer többek között operák, nyitányok négykezes-átiratait tudta játszani. Ugyanakkor volt egy fogantyú, amit, ha elmozdítottak a billentyűzet alatt, láthatóvá tette, hogyan mozognak a billentyűk. Mintha egy szellem játszott volna rajta. Egyszerre nyújtott vizuális és akusztikai élményt, sőt érzelmit is, mivel édesanyám elmagyarázta, miről van szó például a *Rigolettó*ban, amit éppen lejátszott a zongora.

A teljes interjú itt olvasható:

[**A magyar zene követei Nagy-Britanniában. Dohnányiról, Kodályról, zenéről – Vásáry Tamás zongoraművésszel beszélget Kovács Ilona**](#)

4.

DEBRECEN TŐL – DEBRECENIG Körber Tivadar interjú Vásáry Tamással⁷

VÁSÁRY TAMÁS tősgyökeres debreceni. Az Egyetem Zeneművészeti Karának egyik tantermében beszélgetek vele, abból az alkalomból, hogy az Ifjú Zeneművészek 9. Nemzetközi Nyári Akadémiájának keretei között ezekben a napokban készíti fel az általa alapított **Kodály Zoltán Ifjúsági Világzenekart** a soron következő hangversenyekre, melyeken két Kodály-dalt, Liszt A-dúr zongoraversenyét és Csajkovszkij 5. szimfóniáját szólaltatják meg.

– *Arra kérem, beszéljen először debreceni gyökereiről!*

– Nagyon nagy családom volt itt Debrecenben, mentem az utcán, mindenütt egy Vásáry vagy Baltazár vagy Koncsek jött velem szemben. Nagypám Baltazár Dezső református püspök volt, nagybátyám Vásáry István polgármester. Amikor mentem édesapámmal az utcán, állandóan le kellett vennie a kalapját, és akiknek köszönt, azoknak a nagy része családtag volt. Ebbe a családba cseppentem én bele.

– *Zenei pályája hogyan kezdődött?*

– Ötéves voltam, amikor hallottam Boccherini menüettjét, nagyon megtetszett, lepötyögtem a zongorán, legközelebb a harmóniákat is kikerestem hozzá. A nővéremhez járt egy tanár néni, eljátszottam neki. Azt kérdezte: hol tanultál te zongorázni? Mondtam, hogy sehol. Akkor ő tanítani kezdett engem. A következő évben édesapám elvitt a Zenede igazgatójához, Baranyi Jánoshoz, aki felvett, annak ellenére, hogy szabály szerint nem lehetett volna, mert még nem voltam hétéves. Nagyon megijedtem, amikor Höchtl Margithoz osztott be, mert róla azt hallottam, hogy félelmes alak; tényleg szigorú volt, de pillanatok alatt nagyon megszeretett, és én is őt. Nyolcéves koromban már felleptem egy hangversenyen, egy Mozart-zongoraversenyt játszottam zenekarral. Ómenszerű volt életem első koncertje, amit egy zongorista-karmester, Baranyi János dirigált.

Amikor Dohnányi Debrecenben szonátaestet adott Zathureczkyvel, bemutattak neki, ami nagy esemény volt. Felajánlotta, hogy költözzünk Budapestre, ez akkor nem történt meg, de időnként meghallgatott. Abban a teremben játszottam neki, amelyikben Bartók is tanított, többek között későbbi tanáromat, Hernádi Lajost is.

⁷ Parlando 2009/4.

– *Milyen volt Hernádi tanítása, mit lehetett tőle megtanulni?*

– Azt mondta: most vége a csodagyerekségnek, vége az ösztönösségnek, attól kezdve tudatosra kellett válni, mindig előre tudni, ami következik. Azon kívül bizonyos technikai gyakorlatokat mutatott és kimondott sportszerű tanácsokat adott, amiket ma is betartok. Ő nagyon módszeres volt és alaposan kielemezte a műveket. Ez nagyon jó volt, de azért, hogy egy ideig még növendékhangversenyen se engedett játszani, teljesen elvesztettem önmagam és eleve úgy közelítettem meg a darabokat, hogy ezt vagy azt ő hogy fogja fogadni. Ennek csak akkor lett vége, amikor a szüleimet kitelepítették és Kodály segített abban, hogy pódiumhoz jussak. Eleinte sokat kísértem, könnyűzenét is, mert az volt a feltétel, hogy mindent vállaljak el.

– *Hogyan kezdődött a kapcsolata Kodállyal?*

– Kodály tanított szolfézsra, népzeneire, évekig jártam hozzá. Megtanultam a műveit, eljátszottam neki a lakásán a Marosszéki táncokat. Odajött, kezét nyújtott és azt mondta: szervusz. Ezt soha többé nem mondta. Akkor ő is leült a zongorához és bár nem volt zongorista, mégis a legnehezebb dolgokat is el tudta játszani.

Amikor a szüleimet kitelepítették, kiderült, ő intézte el, hogy engem ne vigyenek el. Másnap reggel elmentem Hernádihoz, azzal fogadott, hogy Kodály Zoltán vár. Anélkül, hogy megkérdezte volna Kodály, hogy mi történt, elkezdett vizsgáztatni. Bach-duókat kellett játszanom úgy, hogy ami a jobb kéznek volt írva, azt bal kézzel és fordítva. Dallamot zongorázott és azt kánonban kellett énekelnem, Bach cisz-moll fűgáját e-mollban eljátszani, ilyen rettenetes dolgokat műveltetett velem. Azt gondoltam: azért hívott ide, hogy megkínózzon? Már éppen el akartam menni, amikor a kezembe nyomott egy köteg százast, azzal: „Az induláshoz”. De utána nem kényeztetett el, csak mindig olyankor segített, amikor más nem tudott volna. Azt is elintézte Révay Józsefnél, hogy a szüleimnek engedjék meg, hogy Jászkarajenőről, ahol nagyon nagy nyomorúságban éltek, Böszörmény és Debrecen között egy szép családi házba költözzenek, ami a nagyapámé volt, de mert nehezen megközelíthető volt, nem vették el, egyszerűen nem kellett a pártnak.

A teljes írás itt olvasható:

[Debrecenről Debrecenig. Interjú Vásáry Tamással \(Körber Tivadar\)](#)

5.

VÁSÁRY TAMÁS 90

Ünnepi hangverseny Vásáry Tamás születésének 90. évfordulójára
2023. szeptember 3-án a Zeneakadémia Nagytermében⁸

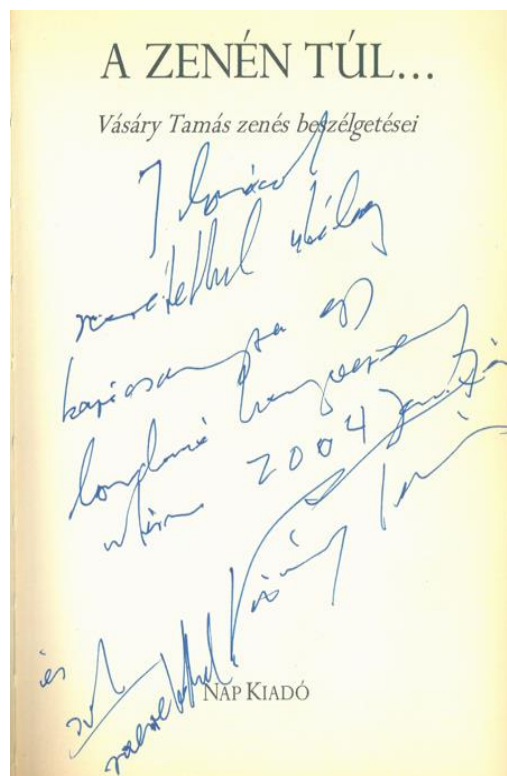

Vásáry Tamás 2023. IX. 3-án a Zeneakadémián
(Fotó: Lakatos Péter / MTI)

Gondolkozott már azon a kedves Hallgató, ha egyszer eljön az ideje, hogyan fogja ünnepelni a 90. születésnapját? Azt hiszem, Vásáry Tamás, aki augusztus 11-én ért el e jeles évfordulóhoz, nem sokat töprengett azon, minek örülne a legjobban. Természetesen annak, hogy pódiumra, még hozzá egykori alma materének színpadára léphessen. Nehéz csupán az lehetett, hogy mit válasszon erre az estére. Túlzás nélkül állítható, hogy több ezer, számára nagyon kedves zenemű – zenekari-, kamarazenei- és zongoradarab kottája van a fejében – ezúttal is kotta nélkül vezényelt –, éppen ezért csak utólag tűnik magától értődőnek a döntése. Választásában bizonyosan szerepet játszott, hogy éppen harminc éve, 1993-ban lett a [Magyar Rádió Szimfonikus Zenekarának](#) főzeneigazgatója, és ebben a minőségében a Rádió másik nagy zenei együttesével, az Énekkarral is számtalan emlékezetes, közös fellépése volt. E két együttes közreműködésével Beethoven 9. szimfóniáját hallhatta tehát szeptember 3-án a Zeneakadémia közönsége, amit Vásáry egy, a zeneszerzőről szóló írásában a szenvedés kagylójában megszülető gyöngynek, „öröm gyöngynek”-nek nevezett. A születésnap koncertet óriási érdeklődés előzte meg, hetekkel előtte már minden jegy elfogyott. A Zeneakadémián egy tűt sem

⁸ Elhangzott a Bartók Rádió *Új zenei újság* című műsorában 2023. szeptember 7-én és 10-én.

lehetett leejteni. Természetesen ünnepi köszöntők is elhangzottak a hangverseny elején. A méltatások mellett – az ünnepektől hozzászólásainak köszönhetően – oldott hangulatú, személyes emlékeket is megosztottak a szónokok. A Zeneakadémia rektorasszonyáról, dr. Vigh Andreáról például azt is megtudtuk, hogy kiválóan készíti a kacsasültet, amivel egyszer vacsorára várta Vásáry Tamást. Devich Márton, a Magyar Rádió Művészeti Együtteseinek ügyvezető igazgatója pedig megemlékezett, hogy egy közös autóúton a mellette ülő Vásáry Brahms teljes 4. szimfóniáját elvezényelte egy képzeletbeli zenekarnak. Most azonban egy igazi hangversenyen dirigált, ahol minden jelenlévő adott és kapott is ajándékot. Az ünnepektől a lehetőséget kapta, hogy a zeneirodalom egyik legmonumentálisabb művét elvezényelhesse. A közreműködő muzikusok kiváló teljesítménnyel ajándékozták meg a hallgatóságot és karmesterüket is, aki minden bizonnyal élete egyik legemlékezetesebb koncertjeként tartja majd számon ezt a Beethoven 9.-ediket. A közönség is hozzájárult az est sikeréhez: nem volt mobiltelefon-csengés, cukorpapír zörgetés, csak áhítatos figyelem. És persze az is ajándék, hogy nemcsak az a néhány száz kiváltságos élvezhette az előadást, akiknek sikerült koncertjegyet szerezni, hanem –, mivel a Bartók Rádió egyenadásban, az M5 TV-csatorna pedig némi késéssel közvetítette az eseményt – sokak számára válhatott örömteli eseménnyé az est.

Vásáry Tamás dedikációja a recenzió írójának, dr. Kovács Olónának
[Olónának szeretettel utólag karácsonyra egy londoni
hangverseny után 2004. jan. 7-én és sok szeretettel, Vásáry Tamás

Vásáry takarékos mozdulatokkal, visszafogottan vezényelt, ami életkorából és habitusából egyaránt adódik. Zongoraművészként sem a hatásos, látványos mozgás volt rá jellemző, inkább a belső gondolatok hangszeres interpretálásával bővölte el közönségét. Most is ez volt a fontos, ezúttal pedig a zenekar nevű hangszerén keverte ki a színeket. Rámutatott a mű hangulat- és árnyalatgazdagságára, kiemelte a hangszerelés finomságait és értelmezte a szólamok szövés módját. A hatalmas előadói apparátus összefogásában nagy segítséget jelentett Oláh Vilmos koncertmester, aki mintegy másodkarmesterként végig irányított, segített a belépéseknél, vagy éppen a tempóváltásoknál, például a 2. tétel fugatóit megelőző lassításoknál. A Rádiózenekar művészei a tuttikkal és a szólókkal is szép perceket szereztek. A 2. tételben pregnáns volt a Beethoven által főszereplővé előléptetett üstdob, s míg itt kissé gyengélkedtek a kürtök, a 3. tételben már gyönyörűen formált íveket fújtak. E tétel bensőséges vallomása olyan mélyről jött, hogy a hallgató azt kívánta, bárcsak sose érne véget. A 4. tételben aztán megszületett meg az a végtelenül egyszerű dallam, ami már a megelőző három tételben, sőt, az egész Beethoven-életműben készülődött.

A Rádióénekkar is kiválóan teljesített (karigazgatójuk Pad Zoltán), és minden elismerést megérdemel az, hogy a zenekar és az énekkar a múlt vasárnapi Hubay-szimfónia után ismét csúcsformát tudott mutatni. A négy szólista – Horti Lilla, Wiedemann Bernadett, Horváth István és Cser Krisztián – egyenletesen magas színvonalon énekelt. A közönség több mint tíz percen keresztül felállva tapsolta a művészeket. Torokszorító és megható volt, mert nemcsak ezt az estét jutalmazták a vastapssal, hanem egy gazdag művészi életművet is. Isten éltesse sokáig, egészségben Vásáry Tamást!

Kovács Ilona

Vásáry Tamás 2023. IX. 3-án a Zeneakadémián
(Fotó: Lakatos Péter / MTI)

6.
FRANKL PÉTER
KALANDJAIM TAMÁSSAL. VÁSÁRY TAMÁS KÖSZÖNTÉSE⁹

Frankl Péter, Vásáry Tamás és Frankl Anni (2023. IX. 22.)

Vásáry Tamás 90. születésnapja már szinte nemzeti ünneppé vált. Koncertek, megemlékezések, tv- és rádióinterjúk mellett három könyv is készült erre az alkalomra.

A Zenén túl ... zeneakadémiai koncertsorozatával Vásáry Tamás Leonard Bernstein nyomdokaiba lépett. Megjelent a nagysikerű beszélgetős koncertek 1996–2015 közötti előadásainak negyedik, bővített kiadása. Az itt elhangzott mondásokból, szállóigékből a család képviselőjeként Kardos Lászlóné Illyés Éva összeállított egy könyvecskét Etűdök címen. Juhász Előd exkluzív életmű interjút készített Vásáry Tamással a Katolikus Rádióban. Ennek alapján készült a „Kilencvenen túl...” (Hommage à Vásáry Tamás) című könyv, amelyben az interjú után sok barát és rajongó fejezi ki csodálatát a nem mindennapi művész iránt.

Most következnek a fiatal koruk óta hű barát, muzsikustárs, a Londonban élő világhírű zongoraművész, Frankl Péter köszöntője, amely megidézi a múltat néhány olyan privát fényképfelvétellel, amelyeket még soha nem láthatott a nyilvánosság.

A teljes írás itt olvasható:

[Frankl Péter: Kalandjaim Tamással. Vásáry Tamás köszöntése](#)

⁹ Parlando 2024/2.

VÁSÁRY TAMÁS, A KARIZMATIKUS MŰVÉSZ ÉS MECÉNÁS¹⁰

Fischer Annie és Vásáry Tamás

(Forrás: Gramofon-archív)

Vásáry Tamás (1933–2026) ugyan itt hagyta a földi létet, de mindannyiunkban, akik ismerték, szerették Őt, soha nem múló emlékeket és nyomokat hagyott. Zongorajátéka, karmesteri produkciói mellett színes egyénisége arra is hivatva volt, hogy a zenéről és életéről beszéljen, és nagy mestere, Kodály Zoltán nyomában páratlan intenzitással terjessze a klasszikus zene és a klasszikus művészetek szeretetét. Hála a kép-és hangrögzítésnek, a könyvkiadásnak – Vásáry hatalmas és sok irányban kiterjedt munkássága szinte teljességgel dokumentálva van, a jövő nemzedékek számára is elérhető lesz. Rá emlékezve most hadd idézzünk fel egy rendkívül ritka alkalmat: itt egészségéről és mecénási tevékenységéről is beszélt. 2015-ben egy deklaráltan jótékonyági zenei sorozat indult a Szent János kórház Gasztroenterológiai Osztályának Alapítványa javára, melyhez Vásáry kötődött és támogatni kívánt, ezért főszerepet vállalt a műsorsorozatban, alkalmanként változó neves művészek meghívásával. Ez hat alkalommal a Zeneakadémia Nagytermében, illetve egyszer a Magyar Tudományos Akadémián zajlott. Vendégei között volt mások mellett Frankl Péter, Törőcsik Mari, Makk Károly, Marton Éva, Eszenyi Enikő, Szakcsi Lakatos Béla és az általa is patronált hegedűs csodagyerek, Gertler Teo. Azok a szerencsések, akik ezeken az estéken részt vehettek, örökre szóló

¹⁰ Orvosok Lapja – Niczky Emőke interjúja (2015). A mostani közlés forrása: Gramofon 2026. III.5., dr. Székely György bevezetőjével.

élményeket vihettek magukkal, akárcsak Vásáry más koncertjeiről, a *Zenén túl* vagy Jakobi László beszélgetős műsorairól. Mecénási tevékenységét mindig szemérmesen említette, pedig működött egy róla elnevezett alapítvány is, amely hátrányos helyzetű fiatalokat támogatott. Ezzel beteljesítette bálványa, „zenei édesanyja”, Fischer Annie zongoraművész végakarátát is. Arról, hogy a számára oly kedves egészségügyi intézményt is kiemelten támogatta, és hogy egészségi állapotához való viszonya milyen volt, egyedül ebben a Niczky Emőkével folytatott beszélgetésben nyilatkozott. Vásáry Tamás búcsúztatása 2026. március 11-én volt a Fiumei Úti Sírkertben, a Református Egyház szertartása szerint.

Tűtündérek és billentyűk (2015).

Csodálatos zongorajátéka, feledhetetlen dirigálásai helyett készülő könyvét említi a legtöbbnek, amit az embereknek adhat. Eddig háromezer oldallal készült el, s még ezerrel szeretné bővíteni az Üzenetet, ha – mint tréfásan mondja – a Szent János Kórház segítségével lesz rá ideje. Vásáry Tamás világhírű zongoraművésszel, karmesterrel, íróval beszélgettünk.

Vásáry Tamás
(Fotó: Zih Zsolt / MTVA)

– *Érezhető az önből áramló energia. Hogyan őrzi a fiatalságát?*

– Ennek genetikai oka is van, szüleim még idős korukban is nagyon fiatalosak voltak. Emellett 1958 óta rendszeresen jógázom és sokat sétálok, mert séta közben tanulok. Egész életemben próbáltam olyan helyen lakni, ahol közel lehetek a természethez, s ez egy kivétellel sikerült. Kezdetben Debrecenben, aztán 1945-ben a pesti Szent István parkban éltem. Öt év esett ki a Kresz Géza utcában, de Svájcban már az egyik leggyönyörűbb helyen, egy hegyoldalon lakhattam, Lausanne mellett. Később az ugyancsak svájci Locarnóba költöztem, ahol ismét egy hegyoldali lakás volt az enyém. Jelenleg a Gellérthegy tövében élek, s naponta legalább egyszer felmegyek a Citadellára. Van egy londoni lakásom is a Hyde Park közelében. A természet nekem mindig fontos volt, a mondással ellentétben én nem szeretem a természetet, hanem benne kell élnem.

– *Egyik nyilatkozatában azt mondta, az embernek kapcsolatban kell lennie a szellemvilággal. Mit gondol, mennyi spiritualitás maradt a tudományban?*

– Hogy ki miben hisz, az független az intellektualitástól. Egy tudományos kongresszuson is tapasztaltam ezt a sokféleséget. Minden előadónál magas volt az intellektuális szint, hiszen neves tudósok gyűltek össze, miközben az egyik bigott katolikus volt, a másik ortodox zsidó, a harmadik taoista, a negyedik materialista és így tovább. Ahányan voltak, annyiféle módon kapcsolódtak a felsőbb világhoz. Egyik okosabb volt, mint a másik, s akkor jöttem rá a lényegre: az a fontos, hogy az ember valamelyik hitben jól érezze magát. Fjodor Kapra matematikus például azt mondja, hogy Siva tánca voltaképpen leírható matematikai képlettel, vagyis ő egy hindu istenség mozgásában egzakt mintázatot fedezett fel. A már öreg Jung azt vallotta, hogy fiatalkorában hitt Istenben, s mire megöregedett, már nem hitte, hanem tudta Istent. Évekkel ezelőtt Hankiss Elemértől kaptam egy felkérést, hogy készülő könyve számára írjak egy fejezetet, mely az élet értelméről szól. Nem vagyok filozofikus természet, inkább pragmatikusnak tartom magam. Annak alapján képzelem a mindenséget, amit itt tapasztalok a földön. A nagy ősi misztikusnak, Hermész Triszmegisztosznak van igaza, aki szerint a makro- és a mikrokozmosz egyazon rendező elv szerint működik. Ami fent van, az van lent is és fordítva. Azonos a logika.

– *Ha a világról alkotott nézeteket két, egymással ellentétes csoportba sorolnánk be, hol lenne köztük a törésvonal?*

– A lényegi különbség ott van, hogy az egyik azt mondja, minden a véletlenek sorozatának műve, volt idő és tér, hogy minden létrejöhessen. De kérdelem én: ha egy „szobába” beteszem egy zongora minden kellékét, és elegendő ideig

rázogatom a szobát, a sok alkotóelem végül összeállhat-e zongorává? Szerintem nem. Abban hiszek, hogy létezik egy gondolat előtti valami, amelyből minden származik. A kabbala az élet fájával példázta ugyanazt, amit a kvantumfizikai tények is mutatnak. A mindenség tehát az említett valaminek a megannyi megnyilvánulása, az érzékelhető elemek a kezdetben még meg nem nyilvánult mindenség számtalan kivetülései, amelyekkel önmagát akarja megismerni. Például ott a férfi és női petesejt. Még csaknem semmi, szinte láthatatlan, mégis benne van minden. Vagyis egyszerre van jelen a semmit tudás és a mindent tudás, bár ezt valóban nehéz felfogni.

– *Mi tehát az élet célja?*

– A végső, tökéletes, örök boldogság. Ehhez szükség van a rosszra, mert a jó esszenciának szüksége van a nem-esszenciára, hogy megtapasztalja önmagát. Ha soha nem voltál beteg, nem fogod tudni, mi az egészség. A jó és a rossz együtt létezik, ahogy Hitler és Teréz anya, Szent Ferenc és a legaljasabb bűnöző is.

– *Vajon az embernek van-e eredendő tudása a jó és a rossz közötti különbségről?*

– Inkább az entrópia és antientrópia, a rendezetlenség és a felépülés jelenségében gondolkodom. Hogyan növekszik egy növény a gravitáció ellenében? Hát nem csoda, hogy megjelenik az élet az entrópia ellenében? A válasz ott van a Mindenben. Ha például egy ember orvoshoz fordul valamilyen látható tünettől, akkor a jó doktor egy sor kérdést tesz fel neki, amíg végül el nem jut a baj gyökeréig, mert ott a válasz, a megnyilvánult jelenség fő oka. S ha megtalálja azt, akkor tudja igazán jól kezelni a beteget.

– *Hogy jön ehhez a zene?*

– Minden ehhez jön, nem csak a zene. A kettősség világában élünk. Azt mondják, az agyunknak csak kis részét használjuk. De az csupán a racionális része. Mert mi a helyzet, ha Mozartot hallgatsz? Nem tudod megmagyarázni, hogy mit érzel! A racionális kis részre nagy szükség van, mert társadalomban élünk, így megegyezés és kommunikáció nélkül nem tudunk működni. A tudomány is a racionális részt használja, és csak azt fogadja el, ami megismételhető. Egy zenei előadás viszont mindig más, hiába játszom ugyanazt a darabot. Az élet megfoghatatlan valami, mert ellentétekből áll. Volt egy álmom tizenkét éves koromban. Az álomban benne volt az egész jövőm. Nem a történések, hanem a pszichodráám. Ezt a racionális agyammal nem tudom követni, mégis meghatározó a jelentősége.

– *Ezek alapján mi a zene és a muzsikusz jelentősége?*

– Az emberek halhatatlan részéhez szólunk az anyagiatlan világ formanyelvén, s ezáltal a hallgató a magas régióba kerülhet, mert igazán csak a felső síkon értheti meg önmagát. Miként a férfi és a nő sem érti igazán egymást anyagi síkon, csak a felsőbb dimenziókban, ezért egy művésznek mindkettőnek kell lennie. Fischer Annie igazi nő volt, de a zongorajátéka során férfi is. Az ember három síkon létezik, s ezek közül a mentális rész a legbutább. A zene segít fellendülni a szellemi síkra, kulcs a halhatatlanság átéléséhez, amire kicsiny halandó részünknek nagy szüksége van. Egy olyan koncert, amely nem visz át egy másik dimenzióba, az nem művészet. A zene nálam ott kezdődik, amikor a hallgatóságnak segít elfelejteni a halandó mivoltát. Az anyagi világban persze minden és mindenki meghal, de a lélek megy tovább, s ennek átélését segíti a művészet. Sok mindent leírok majd a könyvemben, amellyel szerintem a legtöbbet adhatom majd az embereknek. Még hiányzik ezer oldal.

– *Ősszel a Szent János Kórházat segíti egy koncerttel. Miért éppen ezt az intézményt?*

– Egy kórházban már nem emlékszünk a halhatatlanságra, csak ha túléljük a beavatkozást. Ezt persze viccből mondtam. A Szent János Kórházzal az orvoslás és a zene révén kerültem kapcsolatba. Tudott dolog, hogy az orvosok között mindig is voltak jó amatőr zenészek. Ez Olaszország kivételével mindenütt igaz, mert ott általában az ügyvédek zenélnek. Az amatőrizmus szót pozitív értelemben használom, egy igazi profi ugyanis a szívében amatőr marad, nem gépiesedik el. A hivatásos zenészek egy része sajnos már nem igazán szereti a zenét, rutinból játszik, munkának tartja és unja. A frissességet és a zeneszeretetet igazán egy amatőr képes átélni, mert nem abból él meg. Az amatőrök szentek. Szóval hosszú ideje minden évben eljárok orvosi kontrollokra, mert óvom az egészségemet. Több mint tíz évvel ezelőtt szóltak, hogy a Szent János Kórházban dolgozik egy orvos, akihez elmehetnék, mert ráadásul szépen zenél is, dr. Székely György, gasztroenterológus főorvos. Megismerkedtem vele, s kiderült, hogy egy vonósnégyesben is játszik. Minden évben meghívnak egy profit is, hogy játsszon velük (a Semmelweis vonósnégyessel szerk.) így én is kaptam felkérést, amely azóta tényleg a legnagyobb örömömre rendszeres lett. Persze a kontrollra is sor került, és ott ért csak az igazi meglepetés. A vérvételtől gyerekkorom óta főbiám van, az ájulás környékez a gondolattól, hogy az erembe tűt szúrjanak, a katonai sorozáson is elvágódtam. Itt is tartottam a karom, s már néztem az ágyat, hová fognak majd Gyuriék lefektetni. Emlékszem, Csapó Edith főnővér vette a vért, és nem éreztem semmit. El is neveztem őt Tűtündernek, azóta így hívom. Az osztályon több nővér is megkapta a nevet, vagyis egész

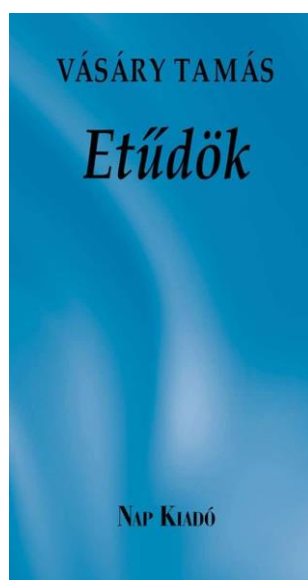
tűtündérkör alakult. Akármikor megyek a „Jánosba”, mindig elsőrendű kezelést, professzionális hozzáállást és emberséget kapok. Kötelességemnek érzem, hogy a magam módján visszaadjak valamit, ezért most is és a jövőben mindig állok a kiváló kórház rendelkezésére, és kívánom, hogy mindent megkapjanak, amire szükségünk van.

Niczky Emőke

Vásáry Tamás (középen) és a Semmelweis Vonósnégyes tagjai: dr. Kelemen László, dr. Székely György, dr. Ostoros Gyula és dr. Asbót Richard (forrás: Gramofon-archív).

8.

Vásáry Tamás a nemzet művésze, az MMA rendes tagja 1956-ban emigrált Magyarországról, és csak a rendszerváltozás után költözött végleg haza. Ekkortájt kereste meg őt *Várbíró Judit* zenei szerkesztő, hogy készítsenek beszélgetős televíziós műsorokat. Ebből lett *A zenén túl...* című sorozat, amelyet közönség előtt vettek fel 1996–1997-ben, majd 2013–2015-ben a Zeneakadémián. A beszélgetések három síkon futottak: híres zeneszerzők műveihez pszichológiai vagy filozófiai alapgondolatok társultak, és Vásáry minden alkalommal a saját életéből vett példákkal illusztrálta mondanivalóját. „Talán az emberi oldala miatt vált igazán sikeressé a sorozat – vélekedik a zongoraművész a televíziós műsor alapján készült kötet előszavában. – Ez a könyv nem zenetudományi értekezés, hanem a nagy zeneszerzők életén keresztül rálátás a saját mindennapi életünk problémáira.”

A siker kétségtelen jele, hogy miközben *A zenén túl...* című kötetnek immár a negyedik, bővített kiadását tarthatjuk a kezünkben, megjelent a zongoraművész, karmester szállóigéit tartalmazó, *Etűdök* című gyűjtemény is. Ez a kis könyv bizonyosság arra, hogy Vásáry személyiségén átszűrődve *Haydn*, *Mozart*, *Beethoven* életműve, csakúgy, mint *Liszt Ferenc*, *Verdi*, *Brahms* vagy *Kodály* sorsa példázattá válhat, alkalmat adhat a tanúságtételre. Mi van a zenén túl? A hiteles válaszáért forduljunk ahhoz, akinek mindennapi kenyere a zene. Amikor Vásáry Tamás rákérdez, honnan jönnek és hova érkeznek a hangok, azt a láthatatlan szellemi forrást kutatja, amelyből a művészet fakad, és faggatja a mindenkori hallgatóságot, az egyes embert is, akihez eljut a zenén túli üzenet.

Az első fejezet témája Haydn. A bécsi klasszika mesterének művészete személyes példákon keresztül válik befogadhatóvá: „Miután 1956-ban emigráltam Magyarországról, nagy meglepetésemre és bosszúságomra azt hallottam a nyugati ismerőseim szájából, hogy Bécs volt mindig a Nyugat védőbástyája, és a magyarok csak bajt keverték örökös békétlenségükkel.” – eleveníti fel emlékeit a nemzet művésze. Látszólag ugyan elkalandozik a témától, a történelmi összefüggések ismeretében azonban épp a lényegről beszél. Hivatalos, de túlhaladott álláspontokról, amelyek megkérdőjelezik Haydn magyar származását, és azokról a felszínes megnyilvánulásokról, amelyek összemossák az egyszerűt a mindennapival. A belső mozgatórugókat feltárva Vásáry úgy fogalmaz, hogy Haydn a földön állva pillantott a túlvilág csodáira, míg Mozart onnan látott rá a földi élet szépségeire. „Allegóriával élve:

Haydn volt a mindig fogyasztható mindennapi kenyér, Mozart az ízek összessége.”

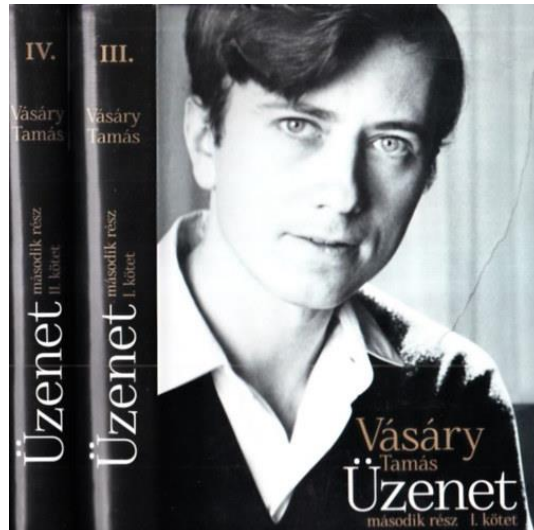
Zenehallgatás közben a csodáról is elgondolkodik a szerző. „Aki nem hisz a csodában, az nem realista” – állítja, és Mozart zsenijét hozza fel bizonyítékkul, aki minden piszkozat nélkül vetette papírra műveit. „Egyik legékesebb példáját e csodának a saját szememmel láttam Lipcsében: a *C-dúr Jupiter szimfónia* záró-tételének kottáját – írja. – Ha valaha, valami meggyőzött arról, hogy a nagy gondolatok odaátról jönnek az arra kiválasztott emberen át közölve, akkor ez a Jupiter szimfónia utolsó tétele, amelyben a kozmosz fensége és fenséges rendje zendül egy jupiteri istenség olimposzi sugárzásában.” Való igaz, Mozart nem takarékoskodott a tehetségével, bárhova fordult, mindenütt gavallér módjára szórta kincseit. Zenei bőkezűségére példa, hogy egy alkalommal, nem lévén a zsebében más, csak papír és ceruza, nem pénzt dobott a koldus kalapjába, hanem az ott helyben komponált zene kottáját.

Liszt Ferencben a mágust látja meg Vásáry, ezért a varázslatról és a mágiáról szól a *Les Préludes* című mű kapcsán, Beethovenben viszont a kentaur tulajdonságait fedezi fel, az égre nyilazó, félig ló, félig ember szimbólumát, ami újra csak a felső, láthatatlan világ felé fordítja figyelmét. „A vihart nem is olyan nehéz a zenében megvalósítani, ha a zeneszerző rendelkezésére áll egy nagyzenekar kellő számú rézfúvóssal és ütőhangszerekkel” – állapítja meg. Ehhez képest Beethoven a viharon túlra nyúl, mert nála a vihar előtti csendben, a „semmiben” ott feszül a „minden”. Vásáry Tamás ezt a zenén túli világot tárja elénk könyveiben.

(A zenén túl... Vásáry Tamás zenés beszélgetései a Zeneakadémián. Nap Kiadó, Budapest 2023. Vásáry Tamás: Etűdök. Nap Kiadó, Budapest, 2023. A kiadványok megjelenését a Magyar Művészeti Akadémia támogatta.)

(papageno.hu)

VII. ÉLETKÉPEK¹¹

<https://concoursreineelisabeth.be/en/laureates/tamas-vasary/2418/>

¹¹ A jelölése nélküli képek forrása: Facebook / Google

<https://dszilvia.blogspot.com/2016/12/vasary-tamas-es-tunyogi-henriett.html>

Szöllősi Mátyás két fotója:

Vásáry Tamás Boros Misivel¹²

¹² A képek forrása: Facebook

